

JUHANI AHO

HELSINKIIN

FORVÖSSA

Werner Söderström

2 m. 75 p.

HELSINKIIN.

HELSINKIIN.

KIRJOITTI

JUHANI AHO.
(*Profeldt*)

PORVOOSSA, 1889.
WERNER SÖDERSTRÖM.

PORVOOSSA 1889.
WERNER SÖDERSTRÖM IN KIRJAPAINOSSA.

I.

Kuopion rannassa soivat lähtevien laivain kellot jo toiseen kertaan. „Elias Lönnrot“ oli isoin ja komein laiva, joka vei matkustajia etelään päin, Helsinkiin ja muuanne, ja sen kello alotti ensiksi. Sen soidessa yhtyivät soimaan pienempäin laivain kellot ja ne helistivät yht’aikaa, kilvan keskenään.

Oli sunnuntai-aamu, jolloin joutilas väki varta vasten tulee rantaa katsomaan, ketä lähtee. He tulevat kiireissään yli satamatorin, ovat hommassa, niinkuin olisi heillä pelko myöhästymisestä. Laivasillalle tultua katsellaan tuikeasti ja terävästi, niinkuin olisi asia jotain tavata. Mutta sitte rauhoitutaan ja asetutaan vähän ta’ammaksi tarkastamaan niitä, jotka ovat lähtevän näköisiä.

Antti oli ylioppilas. Hän oli suorittanut tutkintonsa mennä kevänna ja oli nyt lähdössä ensi lukukaudekseen Helsinkiin lukemaan. Hän seisoi laivasillalla lähellä kulkulautaa. Päässä

oli valkoinen rutistumaton sisarien puhtaaksi pesemä ylioppilas-lakki ja kaulassa riippui nahkanen matkalaukku, hiukan takana päin vasemman lanteen käänteessä. Palttoo oli nähtävästi uusi, eilen räätälistä saatu, samettisella kauluksella, ja pienestä rintataskusta piipotti punaraitainen nenäliina, joka juuri kotoa lähdettäessä oli siihen siististi ja varovasti hypistetty.

— Kuule, Antti, eiköhän sinun jo pitäisi nousta laivaan . . se saattaa lähteä ja sinä ehkä jäät . . jos ne ottavat pois laudan . .

Se oli hänen äitinsä, joka häntä laivaan kiirehti. Koko perhe oli tietysti saattamassa, nimittäin isä, äiti, kaksi sisarta ja muutamia sukulaisia ja tuttavvia. He seisoivat ahtaassa ryhmässä Antin ympärillä ja odottivat vaan kellon kolmatta kalahdusta, joka aina tuntui viipyvän niin kauhean kauvan.

Antti oli nähtävästi pahalla tuulella. Otsa rypyssä ja olkapäitään hermostuneesti kohotellessa seiso i hän äitinsä vieressä syrjittäin häneen. Äiti oli pieni, matala ja hento eikä ylettynyt poikaansa kuin parahiksi kainaloon. Levottomana ja huolekkaana koetti hän kuitenkin saavuttaa häntä edes silmiin näkemään. Vaan ne harhailivat sinne tänne yli väkijoukon eikä äiti tahtonut saada pojan huomiota puoleensa, jonka

olisi viimeisellä eron hetkellä halunut kokonaan omistaa.

— Ketä sinä, Antti, katselet? Onko sulla siellä joku, jota tahdot tavata?

— Ei ole.

Antti käänsi kasvonsa toisaanne päin haihduttaakseen noita, jotka seurasivat jokaista hänen liikettään ja kasvojensa värettä. Mutta vähän ajan päästä kiintyi hänen huomionsa kuitenkin taas sinne, missä oli väkeä kokoontunut toiselle laivasillalle „Ilman“ lähtöön.

— Muistitko, Antti, ottaa kalvokkaat käteesi? — Eihän sulla niitä olekaan!

— Kuinka minä niitä nyt käteeni?

— Minkätähden et . . järvellä tuulee niin kylmästi avonaiseen hihaan . . vaan ehkä sinä oletkin salongissa . . olekin vaan salongissa, Antti!

— Kyllä, kyllä!

— Miksi sinä, Antti, olet niin kärsimätön? sanoi äiti vähän loukkaantuneena.

— Mutta minkätähden et sinäkään anna sen olla rauhassa? murahti siihen isä, joka seisoi toisella puolen Anttia ja oli tyytymätön siitä, ett'ei odotus loppunut. — Tottahan tuollainen iso poika jo katsoo itsensä . . etkähän sinä sen perässä enää kuitenkaan saata sen pittemälle hypätä.

Äitin leuka alkoi yhä tiheämmin vavahdella ja hän koki turhaan niellä itkuaan. Sisärienkin silmät rupesivat kostumaan ja nenäliinoja ei enää pantu taskuun. Anttia tämä hellyys hävetti eikä hän tuntenut vähintäkään sääliä äitiänsä kohtaan, pikemmin harmia. Hän olisi jo mennyt laivaan, ell'ei äiti olisi tarttunut hihaan ja pidellyt sitä kuin pihtien välissä.

Ei kukaan puhunut pitkään aikaan. Ympärillä vaan kuhisi ja kihisi ihmisiä, jotka yhtämittaa survivat milloin selkään milloin kylkeen. Joutilaita kokoontui yhä enemmän, ne jäivät seisomaan siihen kerroksittain tukkien tien toisilta, joilla oli asiaa mennä ja tulla. Ajurien kärkyt kolisivat, hevosten kaviot kalkkoivat kiviseen tantereeseen, ja yhä uusia ajoi kaupungista. Kapsäkeillä, kirstuilla, kofferteilla ja kaikenlaisilla kapineilla sälytetyitä kärkyjä peruutettiin aivan laivasillan reunalle ja siitä tavaramätettiin laivaan. Kapteeni hääri edestakaisin ja huusi ja komensi heikonlaisella suomenkielellä. Ja laiva puhkui malttamattomuudesta. Piipuista ja kupeessaan olevasta reiästä puhalsi se valkoista höyryä, joka peitti peräpuolen sakeaan pilveen. Konekin jo hiljaa käydä jyskytteli, koetteli voimiaan ja köydet olivat pingolla kuin juoksuhaluisen syöttälään ohjakset, jota ei ajajansa päästä menemään, mutta joka

hirnahtelee ja kuolaimiaan pureskellen jalkojaan nostelee.

Sitä katselivat siinä Antti, hänen isänsä ja sisaret, ajattelematta mitä katselivat. Mutta äiti vaan katseli Anttia.

Isä oli pienenlainen, vähän kymärahartiainen mies ja hänen palttoonsa kaulus oli pystyssä. Kädessään oli hänellä päästään koukistettu meren ruoko. Sisaria oli kaksi, jotenkin yhdennäköisiä. Molemmat olivat he puetut aivan samanlaisiin vaatteihin. Vanhempi oli vähän vakavamman ja kuivemman näköinen. Nuoremmassa sitävastoin näkyi vielä tuota notkeutta ja mehua, joka on omituinen kaksikymmenvuotiaalle, mutta joka pikkukaupungeissa tavallisesti niin pian haihtuu.

Yhdessä kohden seisominen kävi hänelle ikäväksi ja hän kääntyi puhelemaan erään „hyvän ystävänsä“ kanssa.

— Sinun veljesi menee Helsinkiin? kuuli Antti ystävän sopottavan.

— Niin hän menee.

— Tuleeko hän jouluksi kotiin?

— Kyllä hän tulee.

— No, onko sulla ikävä häntä?

— Kyllä tuntuu tyhjältä, kun hän on poissa.

— Eikös sulla ole muitakin ikävä...?

— Ketä muita?

— Pekkahan menee kanssa tässä laivassa.. missä hän on, kun ei häntä vielä näy?

— Voi, voi, en minä tiedä, ja laiva kohta lähtee!

— Tuolla hän jo juoksee!

Pekka, joka sieltä tuli, oli näet Antin uoremman sisaren sulhanen. Eivät he kuitenkaan vielä julkikihloissa olleet. Ainoastaan sukulaisille oli sanottu asiasta, jota ei tahdottu ilmaista ennen kuin Pekka oli suorittanut papintutkintonsa, joka tapahtui jouluksi. Oli Anna kertonut sitä myöskin joillekuille parhaille ystävilleen suurena salaisuutena. Ja muuten tiesi sen sitäpaitsi koko kaupunki.

Yhtäkaikki tervehti Pekka yhtä kylmästi ja kohteliaasti morsiantaan kuin kaikkia muitakin, sillä hän osasi käyttäytyä ja taisi hillitä tunteensa. Hän tuli käpsäkkiään kantaen, rynnisti leveillä hartioillaan seisovia syrjään ja teki tervehdyksensä itsetietoisesti tyytyväisesti.

Kun hän oli kaikkia tervehtinyt ja antanut kättä kaikille, ryhtyi hän vilkkaasti puhelemaan ja selittämään, minkätähden oli viipynyt. Ei ollut saanut ajuria j. m. s. Suurella uteliaisuudella sitä sisaret kuuntelivat ja kaikki sukulaisystävät, sillä Pekka oli aina ollut tätien lemmitty. Hän oli siivo poika, kuului raittius-

seuraan, ei tupakoinnut, joi ainoastaan kahvia, teetä ja vesiä, luki ahkeraan ja rakasti jutella.

Vaan nyt keskeytti hänet Antin äiti. Hän pyysi Pekkaa, joka oli vanhempi ja kokeneempi, pitämään huolta Antista ja neuvomaan häntä kuin nuorempaa veljeään. Ja Antin piti kuulla ja ottaa vaaria siitä, mitä Pekka hänelle sanoi.

Antti kohotti kärsimättömästi olkapäitään, sillä hän ei voinut sietää Pekkaa. Sellainen sileänaamainen esimerkki, josta hänen alinomaa käskettiin vaaria ottamaan. Hän ei suinkaan ollut mikään lapsi enää, joka ei olisi kyennyt toisten taluttamatta kävelemään. Hän oli täysikasvuinen mies ja kokenut enemmän kuin moni muu nuori mies hänen ijällään. Johan hän oli ollut onnettomasti rakastunutkin, ja oli parhaallaan.

Pekka vastasi äidin kehoitukseen ainoastaan epämääräisellä hymyilyllä, sillä sisaren sulhasena tahtoi hän olla hyvissä väleissä veljen kanssa, jota kaikki kotona ihailivat.

— Minä saan sanoa terveisiä sisareltani.. minä juuri saatoin hänet „Ilmaan“ .. hän olisi tullut hyvästille tänne, mutta pelkäsi, että jos laiva jättää.

Molemmat sisaret tietysti voivottelemaan sitä, kun eivät saaneet sanoa Almalle hyvästiä. Jos ehtisi vielä mennä! Mutta ei nyt enää ehdi.

Kun Antti kuuli Almasta puhuttavan, tuli hänen katseensa epävarmaksi ja hän tunsu pu-nastuvansa.

Pekalla oli kapsäkkinsä koko ajan kädes-sään ja sisaret kehoittivat häntä viemään sen laivaan ja tulemaan sitten takaisin vielä jutte-lemaan.

Mutta silloin katsoi isä kelloaan ja ilmoitti milt'ei vihaisesti, ett'ei ole aikaa jälellä kuin puolitoista minuuttia. Joka menee, niin sen on parasta, että heittää hyvästinsä ja jääpi laivaan samalla.

Äiti tarttui Anttia napinläpeen ja veti hä-net muista vähän erilleen.

— Pane sinä palttoosi kiinni, Antti .. nyt tuulee niin kylmästi .. Jos laivassa nouset kan-nelle, niin ota turkki hartioillesi. Mutta missä on sinun kaulaliinasi?

— Siellä se on jossain .. en minä tiedä.

— Ja kirjoita sinä ainakin kerta viikossa, jos et joka postissa ennätä.

— Kyllä minä kirjoitan.

— Ja koeta nyt, Antti, elää niin säästä-väisesti kuin mahdollista, kun pappa tahtoo niin tarkkaa tiliä .. Sinun on ehkä vaikea panna kirjaan kaikkia pikkumenoja, niin tässä on si-nulle vähän käsirahaa, joita minä olen säästä-

nyt .. jos sattuu mielesi tekemään leivoksia eli jos tarvitset jonkun rosetin tai jonkun ..

Mutta silloin lyödä kalahti kieli kellon laitaan kolmannen kerran ja kiireesti sai äiti pistetyksi paperikääryn Antin käteen.

Sitten sulki hän Antin hellään syliinsä. Ripustautui hänen kaulaansa ja puristi, tahtomatta koskaan heittää. Hän olisi melkein tahtonut pitää häntä kiinni niin kauvan, että laiva olisi ehtinyt jättää .. Nyt hän menee, lähtee ulos suureen maailmaan, kukatiesi minkälaisia kohtaloita kokemaan! Ja äiti tavotti suutelemaan poikaansa, kohosi varpailleen ja koki kurkottautua hänen huulilleen. Mutta poika vältti. Hän piti itseään jo liika suurena suudellakseen äitiään näin kaikkein nähden. Ja pudisti sentähden vaan hätäisesti sekä hänen kättään että muiden kättä ja kiiruhti huojuvaa kulkulautaa myöten laivaan.

Pekka heitti hellemmät jäähyväiset heiltä kaikilta, kiitti ja kumarsi matkalle toivotetusta onnesta ja koki pusertaa harmaista, matalapohjaisista silmistään syviä silmäyksiä jokaiseen, jonka kättä hän puristi.

— Otta landgongi pois! huusi kapteeni, ja se kiskaistiin laivasillalle melkein Pekan jalkain alta.

Antti nousi komentokannelle ja koetti sei-

soa siellä niin, että hänen asentonsa näyttäisi siltä kuin olisi hän aikuinen mies. Äitin liiallinen hellyys, isän vakavuus ja varmuus ja sisarien suojelevat silmäykset, ne olivat tähän saakka estäneet hänen rinnassaan asuvia aikamiehen tunteita oikein vaikuttamasta. Mutta nyt seisoivat holhoojat tuolla alhaalla pieninä ja voimattomina. Hän seisoi täällä, ylempänä heitä, lähtemässä, itsenäisen miehen merkki otsassa. Vasen käsi oli taskussa ja oikea poveen pistettynä. Nenäliinan nurkka yhä piipotti rintataskusta esille.

Laivaa siirrettiin ulommas ja juopa laidan ja laivasillan välillä suureni yhä.

Alhaalta kuului vielä ääni huutavan:

— Antti, muista nyt, mitä olen sanonut!
— Hyvästi Antti! Hyvästi, Antti! — jota seurasi melkein epätoivoisen kiihkeä nenäliinan huiskutus.

Pekka raivosi vastaan omansa kanssa, juoksi kantta pitkin, nosteli lakkiaan ja nyökytteli päätään. Antti ei tehnyt yhtään mitään. Hän pysyi liikkumatonna perämiehen vieressä ja koskettihan vaan pari kertaa lakkinsa lippaa.

— Huiskuta sinäkin, Antti, etkö näe kuinka kaikki muut huiskuttavat!

Silloin täytyi Antinkin vetää nenäliinansa

esille. Vitkaan kohotti hän sitä pari kolme kertaa ja pisti sitten taas taskuunsa.

„Ilma“ oli lähtenyt laituriltaan samaan aikaan ja mennä suhkasi jo täyttä vauhtia suoremman ja hitaamman laivan keulan editse.

— Hyvästi Pekka ja Antti! huudahti yht’äkkiä sulava naisääni „Ilmasta“.

Alma, Pekan sisar, seisoj siellä solakkana „Ilman“ perässä, piteli viiritangosta ja liehutti hänkin toisella kädellä valkoista liinaa. Pekka alkoi hetikohta riehua sinnepäin; mutta Antti koetti kohottaa lakkiaan niin kohteliaasti ja kylmästi kuin suinkin.

Alma oli se, johon hän oli ollut onnettomasti rakastunut ja oli vieläkin. Se oli ikävä surullinen juttu, siksi oli hän nyt jäykkä kaikille, siksei hän voinut olla hellä omaisilleenkaan, sentähden halusi hän päästä vapauteen ja sentähden „halveksi hän koko maailmaa.“ Nyt poistui hän tuonne pohjoiseen, Antti lähti etelää kohti. Heidän tiensä erosivat, erosivat ikuisesti. Ja kun valkonen höyrypilvi yht’äkkiä laski „Ilman“ piipusta ja peitti vaippaansa koko peräpuolen laivaa ja Almakin sinne katosi, niin olisi Antin tehnyt mieli levittää kätensä ja huudahtaa katkera „haa!“

Mutta kun kapteeni samassa komensi koneen täyteen työhön ja kun propelli perän alla

särpäsi vettä rintansa täydeltä ja laiva nytkähtäen ojentihe menemään, niin vaihtui mieliala samassa niinkuin sen, jota yht'äkkiä pudistetaan hereille pahasta painajaisesta. Antin rinnassa hyppäsi riemun tunne päällepäin, riippumattomuus riipasi mukaansa ja tuntui siltä kuin elämä nyt vasta olisi oikein irtautunut luistamaan.

— Nyt se meni, huokasi äiti rannalla, josta ei ennen lähtenyt kuin laiva katosi Väinölänniemen taa. Valkoista höyryä näkyi vielä hetkinen puiden yli ja sitä hän astuessaan rantatoria piti vielä silmällä, kunnes sekin katosi.

Äänetönnä poistui perhe rannasta. Isä astui edellä, kalkutellen rautapääkepillään katuksiin. Vähän jälempänä kulki nuorempi sisar, mutta vanhempi odotti äitiä ja käveli hänen kanssaan rinnan. Ei kukaan virkkanut sanaakaan. Isä ei tavallisesti juuri milloinkaan puhunut, nuoremmalla sisarella oli omat syynsä äänettömyyteen, ja vanhempi sisar oli siksi vaiti kuin äitikin oli vaiti.

Sillä tavalla palasivat he asuntoonsa. Pääovi oli kiinni ja isä ja Anna jäivät odottamaan, että tultaisiin avaamaan. Odottaessaan piirteli Anna hajamielisesti kuvioita pihahiekkaan päivävarjonsa käreillä ja isä, joka oli hyvin jär-

jestystä rakastava, määräsi, että havut rappujen edessä ovat uudistettavat. Äiti meni vanhemman sisaren kanssa kyökin ovesta ja lähetti piian päästämään kamreeria ja neitiä.

Vähän sen jälkeen söivät he aamiaisensa, jotenkin ääneti senkin. Ei kuulunut muuta kuin: „saanko voita?“ ja „tahtooko pappa vielä maitoa?“ Ja sitten alkoi tavallinen jokapäiväinen elämä. Isä istui työhuoneessaan kirjoitellen ja muuttautui sieltä virastoonsa kirjoittelemaan. Sisaret asettuivat kammariinsa, jonka ikkunat antoivat torille, ja kutoivat nenän varsi suorana pitsiään kumpikin. Silloin tällöin katastettiin kadulta heihin ja he katastivat kadulle, rihmaa kerältä vetäessään.

Äiti oli vähän aikaa edeltä puolenpäivän makuukammarissaan. Kun hän sieltä tuli puoli-päiväkahvia laittamaan, olivat hänen silmänsä itkettyneet ja hän huokasi silloin tällöin syvästi. Koko perheessä vallitsi sinä päivänä tavallista syvempi totisuus, kunnes vähitellen totuttiin siihen niin, ett'ei sitä enää niin huomattu.

II.

Sill' aikaa oli Antti laivallaan jo alottanut uutta elämää. Hän oli täydessä menossa Helsinkiin.

Jo keväällä oli hän päättänyt alottaa uuden elämänsä. Hänen toverinsa olivat vakuuttaneet, että niinpiankuin saavat valkolakin päähänsä, alkavat he oitis elää uutta elämää. Ylioppi-laaksi päästessä tapahtuu käännekohta heidän elämässään.

Koko kesän oli Antti odottanut sitä käännekohtaa. Mutta ei sitä kuulunut. Perheessä ei häntä kohtaan tapahtunut mitään muutosta. Äiti ja sisaret kohtelivat häntä niinkuin ennenkin ja isä tahtoi ihan kuin tahallaan osoittaa, ett'ei hän pitänyt häntä sen suurempana herrana kuin ennenkään. Siinä suhteessa ei siis ollut mitään käännekohtaa huomattavana.

Oli se kuitenkin toisella tavalla tulemaisillaan. Se oli siihen aikaan, kun hän rakastui „totisesti ja vakavasti“ Almaan.

Jo koulussa ollessaan oli hän ollut rakastunut, mutta se ei ollut „totisesti ja vakavasti.“

Ensi kerran tapasi rakkaus häntä viidennellä luokalla ollessa. Viides luokka vastasi entisen kymnaasin ensimmäistä luokkaa. Kymnasisteista kävi koululaisten kesken kertomuksia, että heistä melkein jokainen oli ollut kihloissa. Siitä puhuttiin ihmetyksellä ja kummasuksella. Antti tuli vertailemaan itseään ja heitä, eikä tahtonut viidennelle luokalle tultuaan saada rauhaa siltä ajatukselta, että hän, vaikka jo sai käydä arpajaisissa ja iltahuveissa, ei ollut edes rakastunut. Olisi hän suonut olevansa kihloissakin. Mutta mitäs nykyajan naiset! Ne tietysti vaan laskevat vuosia, koska pääsisivät rouviksi. Uskollista, uhraavaa, odotettavaa rakkautta ei enää ole olemassa, sittenkun kymnaasi muuttui lyseoksi. Sen sai Antti kokeakin, kun hän rakastui kaupungin kauniimpaan tyttöön, joka usein kävi sisarien luona. Vaikka hän käveli joka päivä rakastettunsa ikkunan alatse, vaikka pyysi häntä joka tanssiaisissa toiseen franseesiin eikä sitten koko iltana tanssinut muiden kuin sisariensa kanssa tai jos tanssi, niin jonkun kaikkein rumimman kanssa ja sillä välin pihtipielen takaa tuijotti, ei hän kuitenkaan saavuttanut vastarakkautta.

Välistä luuli hän kyllä, että ihanne oli hä-

neen ihastunut, välistä oli hän siitä aivan varmakin, sillä ihanne kuunteli häntä hyvin ystävällisesti, kun hän kertoi kouluoloistaan. Ja niistä hän tavallisesti aina kertoi. Mutta sitten saattoi tyttö yhtäkkiä tulla hajamieliseksi, katsella aivan toisaanne päin ja kysyä huolettomasti, mitä se olikaan kun herra Ljungberg oli kertonut . . . suokoon anteeksi . . . mutta hän ei kuullut. Antti uudelleen kertomaan kiltisti ja sydän solmulla samaa asiata, vaikka ymmärsi, ett'ei se ollut ollenkaan mitään erinomaista ja vaikka kertoessa kyllä huomasi, että tyttö seurasi silmillään erästä nuorta tanssivaa maisteria. Ne kertoivat, että maisteri oli rakastunut tyttöön ja tyttö maisteriin, mutta sitä ei hän uskonut. Hän oli vihoissaan ihmisille, jotka eivät osanneet muuta kuin juoruta ja panetella.

Käyköön, miten käykin, päätti Antti yksinäisillä kävelyillään kuutamoisina öinä, kun valo loisti hänen ikkunastaan. Kun minä pääsen kuudennelle luokalle, niin minä kosin. Minä olen silloin kuudentoista vanha ja hän täyttää yhdeksäntoista. Kolmen vuoden päästä ylioppilas, se on 19 ja 22. Silloin julkaisemme kihlauksemme. Neljän vuoden kuluttua maisteri, se on 23 ja 26 vuotta. Ei hän silloin ole liika vanha minulle.

Mutta ennenkun Antti ennätti kosiä, kosi

maisteri tutkintoluvalla, sai tytön ja vei hänet vanhempainsa luoksi maalle. Antti kulki muutaman päivän hattu takaraivolla ja ylenkatsoi, halveksi äärettömästi koko maailmaa. Silloin oli hän ensikerran juovuksissa ja alotti samalla tupakanpolton. Erään kumppaninsa kanssa ostivat he pullon punssia ja nousivat Kotkan kallion paviljonkiin. Antti puhui eräästä suuresta surusta, joka hänellä oli, ja lausui ulko-muistista säkeitä Runebergin runosta „Svart-sjukans nätter:“

Hvems är den stämman, som med ugglans läten
Till en förvirrad harmoni sig parar,
Beskrattande med återbrutna ljud
Din frid, din stillhet, dina vallmodoffer?
Det är den sorgsnes klagan, milda natt,
Det är den olycksaliges förtviflan.

Toveri tarjosi pullon suuta ja lausui vuoro-
rostaan:

Pois huolemme kaikki jo poistukohon:
Vaan riemua varten tää maailma on.
Niin paljon, niin paljon on riemuja maan;
Ken hullu siis huolista huolisikaan?

Ken riemuita tahtoo, hän joutukohon
Ja juokoon; jo pullomme puolillaan on.
Jo hukukoon huomenna taivas ja maa,
Kun siksi vaan juoda ja riemuita saa.

Kyll' lienevät kuivia Tuonelan maat:
Ja viiniä turhaan ehk' etsiä saat;
Mut muistaa jos voinee: nyt riemuisna juo!
Ja muistosi sielläkin riemuja luo.

Antti joi ja veti henkeensä savua, niin että rintaa kirveli. Mutta seuraavana päivänä oli hän sairas. Äiti oli varma siitä, että hän oli vilustunut. Ja siitä lähtien piti Antin ruveta käyttämään villapaitaa.

Kesällä haihtui tämä rakkaus, kun Antti sai pyssyn. Ja toista vuotta piti väliä, ennenkun uudelleen otti. Mutta silloin se ottikin „totisesti ja vakavasti.“

Sillä Pekan sisar Alma oli totinen ja vakava. Hänen sinisissä silmissään oli jotain äidillistä kiiltoa ja hänen koko olennossaan pehmoista, lämmintä hellyyttä. Hänellä oli pitkä, vaalea palmikko, joka valui alapuolelle notkah-televia vyötäisiä ja taipui siellä niin mielyttävästi. Häneen rakastui Antti eräänä iltana, kun puhdetta pidettiin uunin hiiltyessä ja Alma soitteli salongissa. Hän soitteli pianolla ja lauloi lomalla: „Kultasessa kartanossa elää Ahti syvällä aalloissa.“ Silloin tunne jo avasi silmiään, mutta heräsi vasta vähän jälkeinpäin. Antti oli sisarineen Pekan luona, jolleka Alma oli taloutta pitämässä. Siellä oli lapsineen eräs nuori rouva. Kaikki työtöt hellyttelivät lasta sylissä, mutta ei kukaan osannut niin kuin Alma. Hän kietoi voimakkaat pyöreät käsivartensa lapsen ympäri ja syleili ja suuteli sitä niin varmasti ja taitavasti kuin olisi itse ollut

äiti. Jos tuo olisi vaimoni ja tuo lapseni, ajatteli Antti, niin kuinka sanomattoman onnellinen voisin olla! Ja hän päätti lukea, tehdä työtä ja pian suorittaa tutkintonsa „saadakseensa sanoa häntä vaimokseen“ muutamain vuosien perästä. Ennen oli hän haaveksinut outoja seikkailuja rakastetun olennon kanssa, oli ollut haaksirikossa ja joutunut halon varassa autiolle saarelle, jonka rotkoissa lepäsi yönsä sen naisen rinnalla, jonka oli saman halon päällä pelastanut. Mutta nyt hän ihaili hiljaista koti-elämää. Hän oli David Copperfield ja Alma oli Agnes.

Hän alkoi ottamaan tuntia latinan kirjoituksessa Pekan luona, joka oli väliaikainen opettaja lyseossa. Kun he olivat lopettaneet tuntinsa, tuli Alma tavallisesti aina kahvin kanssa ja istuutui toiselle puolen pöytää. Heistä tuli hyvät „ystävät.“ Antti jutteli Almalle kaikki asiansa ja kertoi varsinkin mielellään edellisestä rakkaudestaan, mutta vakuutti aina samalla, että se oli ollutta ja menetty. Kun Almalta pääsi herkästi nauru tulemaan, oli Antin helppo olla sukkela. Usein saattoi tapahtua, että hän kertoi saman asian muille, mutta heihin ei se tehnyt mitään vaikutusta. Sentähden oli Alma Antin mielestä ymmärtäväisempi ja viisaampi kaikkia muita. Ja se nauru, mimmoiset pyöreät kuoppokset se kaivoi pehmoseen, pulleahkoon poskeen!

Vaikka Antti olikin niin rakastunut, ei sitä kuitenkaan kukaan huomannut, ei Almaakaan. Kun ijällä oli väliä kuusi vuotta, ei kukaan tullut epäilleeksi. Mutta Antti oli jo siinä suhteessa muodostanut varman mielipiteen ja ajatteli itsenäisesti: „mitä muutamien vuosien ero ijässä tekee . . . moressa romaanissa joutuu vanhempi nainen nuoren miehen kanssa naimisiin ja he voivat elää onnellisesti kaiken ikänsä.“

Ylioppilastutkinnon suoritettuaan, kun hän valkoinen lakki päässä kotiin palajaa, oli hänen aikomus ilmoittaa rakkautensa. Keväällä Helsinkiin lähtiessä oli jo tulla suusta tunnustuksen sana. Lähdön edellisenä päivänä oli hän asettunut alakuloisena istumaan kiikkulaudalle. Alma tuli noutamaan sisaria jonnekin ulos ja kysyi kohta, mikä häntä vaivasi.

— En minä sano . . .

— Miks'et sano?

— En voi sanoa milloinkaan.

— Etkö milloinkaan?

— Ehkä milloinkaan, mutta nyt en.

Laivarannassa lähtiessään ensi kerran Helsinkiin sai hän Almalta ruusun rintaansa ja Helsingissä oli Alma hänen ajatuksiensa perustus ja pohja. Se säilytti häntä pääkaupungin viettelyksistä, joiden avatusta sylistä hän pudistuksella vetihe pois. Se pitäisi olla puhdas

nuorukainen, jonka hän Almalle tarjoisi . . . Mutta mahtaa se kaupunki käydä ihmeisinsä, kun kuulee hänen kihlauksensa. Sitäkin hän mietti, olisivatko he kauvan salakihloissa vai julkaseisivatko kohta. Kihlakortteja oli hän nähnyt mielestään erittäin sieviä kirjakaupan ikkunassa Helsingissä. Somimmat olivat sellaiset, missä kyyhkynen kuletti suussaan kahta sormusta, joista toiseen oli piirretty „Alma“, toiseen „Antti.“ Ka niin, heidän nimensä alkavat samoille kirjaimilla!

Kesällä oltiin isän maatilalla ja Almakin oli kutsuttu sinne. Eräänä iltana elokuussa, vähää ennen Alman lähtöä, oliva he soutelemassa Alman kanssa. „Nyt jos koskaan!“ päätti Antti. Hän seisautti aironsa, tuijotti synkästi veteen, mutta sitten alkoi hän taas soutaa ja soutu raivosasti. Hänen täytyi se sanoa nyt! Mutta ei hän uskaltanut alottaa. Eikä tiennyt, miten alottaisi. Silloin Alma käänsi rantaa kohti. Antti pyysi, että soudeltaisiin vielä, kun oli niin kaunista.

— Mitä varten?

— Soudellaan nyt, minä pyydän.

Kun Alma suostui, niin tunsu Antti, että nyt se oli ratkaistu, että nyt heittäytyi hän ummessa silmin kohtalonsa varaan. Samassa keksi hän, mistä alottaisi.

— Muistatko, Alma, sitä, kun minä keväällä puhuin asiasta, jota en milloinkaan ilmoittaisi?

— Mutta lupasithan sinä joskus sanoa?

— Taisin luvata.

— Etkö nyt voi sanoa?

— Tahdotkos sinä sen kuulla?

— Niin no, sano nyt vaan.

— Se on sitä, että minä rakastan sinua enemmän kuin ketään muuta ihmistä koko maailmassa . . .

Antti oli miettinyt ihan toisella lailla sanoakseen tämän asian. Ei näin typerästi ja värittömästi. Nyt se meni hänestä kuin littuun koko asia.

Alma oli vaiti. Hän katsoi sivulleen, pitkin melan vartta, jonka kärki piirteli vettä. Vei sen sitten taaksepäin ja alkoi kääntää venettä rantaan.

— Kuinka sinä voit Antti noin tehdä? Ole hyvä ja päästä minut maalle.

Vene rasahti rantahiedalle. Kun Alma nousi maihin, tarjosi Antti kätensä häntä auttaakseen. Mutta Alma ei ottanut sitä vastaan.

— Etkö vastaa mitään, Alma?

— Sinä olet vielä liian nuori ja kokematon, Antti. Kyllä sinä vielä löydät sen joka

sinulle sopii. Minä en voi olla sinulle muuta kuin vanhempi sisar.

Hän nousi edeltä päin pihaan ja Antti jäi jällempänä tulemaan. Kuin unessa veti hän veneen maihin, kalkutti tapin auki ja kuuli veden siitä puskevan ulos.

Ei siis siitäkään tullut sitä käännekohtaa, jota hän oli toivonut.

Mutta nyt se oli tullut!

Kuopion valkoinen kirkko kaukeni kaukenemistaan. Laiva kääntyi niemen taaksi ja kirkko katosi kokonaan. Puijo vaan vielä köyristi selkäänsä muun metsän yli.

Antti käveli vinhakasti edestakaisin kantta pitkin ja käännähteli tiukasti. Oli kuin olisi joka käänteessä joku palanen entistä elämää hänestä karissut pois. Mitäpä hän niistä enää muisteli! Mennyt on mennyttä ja tässä ei ole se poika, joka suree! Ja hän hujautti kädellään ja ikäänkuin nakkasi menneisyyttä menemään taaksepäin.

Hänet valtasi voimakas tunne vapautta ja riippumattomuutta. Hyvästä mielestä oli hehtaata vesi silmään. Alma oli sanonut hänelle: „Sinä olet vielä nuori ja kokematon . . ja kyllä sinä vielä löydät sen, joka sinulle sopii.“ Mutta

hän tahtoo näyttää, ett'ei hän ole nuori eikä kokematon. Hän on jo mies. Hän suorittaa uhalla tutkintonsa ainoastaan sen vuoksi, että Alma näkisi, mikä mies hän on. Äkkiä saapi hän viran lääninhallituksessa ja kohoo sieltä kruununvoudiksi. Mutta vaikka hänestä tulee varakas mies ja hänellä on pankkissakin rahoja, ei hän mene naimisiin. Alma saapi nähdä, että hänen tunteensa olivat syvät ja todelliset. Ei häntä kuitenkaan kukaan saa nähdä alakuloisena ja kärsivänä. Kaikissa seuroissa esiyytyy hän hienona Helsingin herrana, hansikkaissa ja litistetyssä knallissa. Mutta ei tanssi kenenkään kanssa; istuu ja puhuttelee ainoastaan rouvia suomalaisessa seurassa ja silloin tällöin silmäilee pincenez'insä läpi jotakuta tanssivaa neitosta.

Hän oli ihan varma siitä, että hän näin tekee. Ja alkoi hänestä tuntua, että hän jo nyt on semmoinen hieno herra. Ja mitäs! Onhan hänellä jo täysi vapaus olla ja elää niinkuin itse tahtoo. Ei ole mikään estämässä mistäkään. Saa kehittyä vapaasti ja itsenäisesti. Ei sitä sellaisessa kodin saarroksessa voikaan kehittyä itsenäiseksi mieheksi.

Tästä tuli hän yhtäkkiä selville laskeutuksessaan kannelta alas ruokasalonkiin. Se oli hänen mielestään uusi itsenäinen ajatus ja sitä seurasi kohta paikalla toinen: kihloissa olemi-

nen olisi ollut hänelle esteeksi. Nämä molemmat itsenäiset ajatukset antoivat hänelle sisällistä tyydytystä ja varmuutta niinkuin aina, kun keksii jotain uutta ja alkuperäistä.

Ruokasalin ovea avatessaan rypisti hän siis hiukkasen otsaansa, veti ilmaa keuhkoihinsa, niin että rinta kohosi korkealle, ja puhalsi sen sieltä sieramiensa kautta takaisin kuuluvalla tohinalla.

III.

Useimmat matkustajat olivat jo kokoontuneet aamiaista odottamaan. Ja Anttikin oli nyt yksi sellainen oikea matkustaja, joka aamiaista odotti.

Siellä oli kaikenlaista väkeä. Isomahaisia maakauppiaita, suurissa korkeissa kalosseissa, matkalla Pietariin; Antti loi heihin ylenkatseellisen silmäyksen, sillä isä oli aina sanonut, että ne ovat niitä viho viimeisiä ihmisiä, jotka säälimättä nylkevät kansaa ja pyrkivät elämään niinkuin säätyhenkilöt. Oli siellä pari vanhaa neitostakin, tukevasti vaatetettuja ja puolihan-sikkailla varustettuja, niin että vaan sormet näkyivät, pitkät elottomat ja verettömät sormet. Ne joivat kahvia laivasta, mutta evästä oli heillä itsellään. Juodessaan sopottivat he keskenään ja arvostelivat, silmäyksistä päättäen epäedullisesti, kahta nuorta neitiä, jotka istuivat toisessa päässä salongia. Sillä neidet naureskelivat erään

vanhemman herran kanssa — nähtävästi joku merikapteeni — joka oli asettunut laivatuolille vastapäätä heitä ja haasteli heille kaikenlaista, vaikk'ei ollut esitettykään; jonka vanhat neitokset hyvin kyllä tiesivät. Lähellä vanhoja neitoja istui Pekka ja tutki ilmoituskalenterin sukkeluuksia. Hän rakasti tavattomasti sukkeluuksia ja naurahti niille tuon tuostakin hakien silmillään jotakuta, jonka saisi osalliseksi iloonsa. Toisessa paikassa puoleksi loikoi tyhjenneen kahvikupin ääressä eräs hienosti puettu herrasmies, jolla oli kultasankaiset silmälasit päässä ja joka ei näkynyt olevan ketään huomaavinaan. Kun Antti astui sisään, teki herrasmies liikkeen niskallaan ja sihautti huulillaan bufettineiden luokseen, jolta tilasi sikarin. Antti tuli panneeksi erityisen huomion tähän, jota ei ollut ennen nähnyt.

Antti kun oli ripustanut palttoonsa naulaan — naula oli messingistä, kahdella ruuvilla istutettu kiiltäväksi maalattuun seinään ja vastapäätä oli peili — vältti hän katsoa Pekkaan ja tervehti hyvin kylmästi vanhoja naisia, vaikka nämä olivat hyviä tuttuja hänen kotonaan. Mutta nuo kaksi vanhaa neitiä hyökkäsivät heti häneltä kysymään, eikö hänellä ollut ikävä kotoa lähteä . . lähteä kotoa pois suureen maailmaan?

Antti antoi syrjäsiittäin vastauksen, ett'ei hän juuri tiennyt, mitä hän niin erittäin ikävöisi.

— Eihän Antti toki tarkoita, mitä Antti sanoo. Antti ei tahdo sanoa, kuinka ikävä Antilla on lähteä omiensa luota vierasten ihmisten seuraan. Onko Antilla ollenkaan sukulaisia Helsingissä?

— Ei ole sukulaisia.

— Eikö? Se olisi paljon hauskempi Antille, jos olisi joku perhe Helsingissä, jonka luoksi voisi mennä. — Antin äidillä näytti olevan niin kovin vaikea erota Antista.

Siihen ei Antti katsonut tarpeelliseksi enää vastata. Hän alkoi niin huolettomasti kuin suinkin kävellä edestakaisin lattiaa pitkin. Otsa oli hänellä rypyssä ja toinen käsi housun taskussa, toinen sivelemässä viiksien alkuja. Hän tunsi miellyttävän tunteen siitä, että oli hyvin ja huolellisesti puettu. Kengät oli teetetty teräväkärkiset ja matalakantaiset, niinkuin tiedettiin muodin olevan, ja hyvästi kiilloitetut. Housut olivat vaaleasta kankaasta ja sortuutti musta ja pitkä niinkuin englantilaisella gentlemannilla. Käänteissä heilahtelivat helmat sääriä vasten niinkuin vanhalla herralla; Antti tunsi sen selvästi polvissaan. Peilissä, johon hän aina ohimennen katsahti, huomasi hän olevansa ajattelevan ja mieltävän näköinen mies. Hänestä

näytti, että kaikki häntä salaa tarkastelivat, myöskin neitokset. Sitä ei tosin voinut huomata, että he häntä suorastaan katselivat, mutta hän tiesi kyllä entisestään, että vaikka nuoret neitokset eivät olisikaan katsovinaan, he kyllä sentään huomaavat nuoria miehiä. Mutta vaikka hän tiesi näin olevansa kaikkien huomion esineenä — keskipisteenäkin olisi voinut sanoa — ei hän joutunut ollenkaan hämilleen. Noin kävellessään muistui hänelle vaan mieleen, mitä sisaret olivat hänestä sanoneet, kun hän kerran katseli itseään heidän toaletti-peiliinsä. — „On se kaunis poika tuo meidän Antti“, olivat he sanoneet. Siihen oli äiti toisesta huoneesta lempeästi torunut: „sanokaa-han sille semmoista, on se jo kylläksi itserakas ilmankin.“ — No, mutta vähätpä nyt siitä. Miksi ne eivät jouduta aamiaista, että saisi syödä? Nälkänen kuin susi! Oli niin aikamiehen, vanhan herran tapaista sanoa: „nälkänen kuin susi.“

— Onko aamuruoka kohta valmis? kysyi hän bufettineidiltä

— Neljännestunnin kuluttua, vastasi tämä.

Pekka tuli puoliääneensä kysymään, syökö Antti laivasta?

— Miks'en söisi! vastasi Antti tahtoen näyttää kummastuneelta.

— Minä vaan ajattelin, että kun meillä on omaa evästä . . .

— Minä syön mieluummin laivasta.

Antti söi siis laivasta ja otti ruvetessaan ryyppynkin, jota kapteeni tarjosi. He kilistivätkin toistensa kanssa. Kotona oli häntä ryyppystä varotettu ja Pekka oli kuvannut sen terveydelle varsin vahingolliseksi. Oli hänellä kirjojakin, joissa sitä todistettiin tieteellisesti. Äiti ja sisaret olivat yhtä mieltä Pekan kanssa. Mutta kun isä otti ryyppyn, niin otti Anttikin. Hänen täytyi sitä paitse itse tulla vakuutetuksi kaikista asioista. Kokea, kokea . . ihmisen täytyy kokea. Olutta hän tilasi myöskin. Kun kapteeni pyysi puoli pulloa, niin kutsui hänkin suun sihauksella luokseen poistuvaa neitiä ja pyysi saada, ruotsinkielellä hänkin: „en half öl.“ Joka kerta kuin hän sitten kallisti lasin huulilleen ja joi, katseli hän sen kuvetta pitkin niitä kahta nuorta neitosta, jotka istuivat vastapäätä häntä seinän puolella. Vaikka eivät ne hänen mielestään juuri katsomista ansainneet. Rumanlaisia, jotenkin vähäpätöisiä. Bufettineiti tuossa oli monta vertaa somempi. Se ei kuitenkaan estänyt häntä olemasta neitosille kohtelias. Hän tarjosi heille, mitä he eivät ylettäneet ottamaan ja sanoi joka kerta: „varsså go’.“ Siihen neitokset yhtä monta kertaa vastasivat: „tackar“, johon Antti vielä hiukan huolettomasti lisäsi: „ja’ ber.“

Mietti Antti heille jotain muutakin sanoakseen, mutta ei voinut keksiä, millä alottaisi. Sen sijaan onnistui hänen ottaa osaa kapteenien keskusteluun. He puhuivat ruotsia, jota maakauppiaat tietysti eivät pystyneet puhumaan. Kapteeni kertoi salakuljetusjuttuja entisiltä purjehdusretkiltään merellä. Antilla oli myöskin muuan semmoinen juttu, vanha ja kauvan kulke-massa ollut. Hän kertoi sen ja vaikka kapteenit tietysti olivat kuulleet sen monta kertaa ennen, nauroivat he kuitenkin hiukan. Antti tunsi siitä itsensä ylpeäksi ja samalla milt'ei heltyvänsä. Ja sitä seurasi tunne miehen ryhdistä koko ruumiissa. Oli niin kuin ei hänen ja kapteenien välillä olisi ollut mitään eroa arvossa ja ijässä. He olivat vertaisia keskenään. Ei hän koskaan ennen ollut tuntenut itseään näin vakaaksi ja varmaksi. Mutta, sanoi hän itselleen, näinhän se vasta ihmisen oikea alkuperäinen luonto ja itsenäisyys tunkeekin esille, ja näinhän ihminen pääsee kehittymään, kun hän saa olla ja liikkua vapaissa oloissa.

Kun noustiin pöydästä, tuli Pekka sisään ja pyysi lasin maitoa. Se oli Antin mielestä tavattoman moukkamaista. Syödä ensin omia eväitään kannella ja sitten tulla hampaitaan kaih-vellen juomaan maitoa salongista.

— Tuokaa mulle hyvä sikari, sanoi se

hienosti puettu, kultasankaisia silmälasia kantava herrasmies. Hän ei ollut aamiaista syödessään ottanut osaa herrojen keskusteluun. Näytti sillä kuin olisi hän halveksinut koko seuraan siitä päättäen, että hän silloin tällöin veti toisen suupielensä ivalliseen kureseen. Se hiukan häiritsi Anttia. Hän kyllä osasi olla hänkin niinkuin vanha tottunut matkustaja. Mutta milloinka voisi hän saavuttaa sen varmuuden ja vakavuuden, joka tuolla herralla oli? Milloinka olla noin rennosti ja vapaasti ja kaikkia halveksivasti?

Pekka sytytti paperossin ja tarjosi Antillekin! Mutta Antti sanoi mieluummin polttavansa sikaria. Bufettineiti toi sen hänelle ja toi myöskin hopeapäisen veitsen tarjottimen päällä. Ottaessaan katsahti Antti häntä suoraan silmään ja koetteli saada silmäyksensä merkitseväksi. Ja kun hän typisti sikaria, tunsi hän kätensä hiukan vapisevan.

Syötyään poistuivat kaikki matkustajat ruokasalongista mikä minnekin. Antti oli asettunut tyhjän pöydän ääreen ja oli tutkivinaan ilmoituskalenteria. Neiti tyhjensi pöytää ja Antti seurasi hänen liikkeitään: kuinka hän kumartui pöydän yli, painoi vyöhytensä sitä vastaan, pingotti rintansa ja paljasti voimakkaan täyteläisen käsivartensa. Antti olisi tahtonut sanoa hänelle jotain lei-

killistä, mutta sai ainoastaan kysytyksi, koska tullaan Konnukseseen.

— Kello kymmenen, vastasi neiti. Eikä Antti saanut sen pitemmältä jatketuksi keskustelua.

Puhdistettuaan pöydän ja levitettyään sen yli vaalean liinan, poistui neiti kyökkiin eikä tullut enää takaisin. Ymmärtämättä oikein syytä siihen, joutui Antti hiukan alakuloiseksi ja nousi kannella olevaan tupakkikammioon, jonka ikkunasta voi nähdä maiseman sekä taaksi että kummallekin kupeelle.

Hän alkoi selailla sanomalehtiä ja ensiksi sattui „Uusi Suometar“ käsiin.

Jahah! jahah. Vai „Uusi Suometar“! Pitääpä katsoa mitä on „Uudessa Suomettaressa.“

Pääkirjoituksena oli „virkamiehet ja suomenkieli.“ Siis kieli riita! Antti koetti lukea sitä, mutta ei joutunut kuin muutaman kappaleen, niin asettui poikkiteloin tielle otteita ase- tuksista ja pykäliä ja numeroita. Silmä hyp- päsi niiden ylitse ja jatkoi kerran liikkeelle päästyään matkaansa parin uutisen yli „kaiken- laisiin.“ Nielasi niistä muutamia ja palasi vir- voitettuna takaisin pääkirjoitukseen. Kesken- mällä oli siinä huutomerkki yhden lauseen pe- rässä. Toisen jälessä seisoj kysymysmerkki ja kolmanteen oli lauseen sisään pantu (*sic!*)

noin sulkujen väliin. Siellä ne siis jotain kummastelevat ja ivaavat. Kenties on se hyvinkin hauskaa! Ja Antti luki ne lauseet ja luki muutamia muitakin. Mutta taaskaan ei hän voinut pitää ajatuksiaan koossa. Hän ei ollut koko kesänä seurannut sanomalehtiä. Ja sitäpaitse hänen täytyi tunnustaa itselleen, ett'ei hän ole oikein selvillä kieliriidasta. Mutta niinpiankuin hän tulee Helsinkiin, alkaa hän lukea sanomalehtiä ylioppilashuoneella ja perehtyä kieliriitaan.

— Pekka, sanoi hän tälle, jonka kuuli tulleen ruokasaliin, saahan ylioppilashuonella lukea kaikkia Suomen sanomalehtiä?

— On siellä kaikki oman maan lehdet, suomalaiset ja ruotsalaiset. Kuinka niin?

— Minä aijon ruveta käymään joka aamu ylioppilashuoneella lukemassa sanomalehtiä.

— Se viepi paljon aikaa nuorilta ylioppilailta tuo sanomalehtien lukeminen ylioppilashuoneella. On paljoa edullisempi pitää Suometar itsellään, neuvoi Pekka, otsa totisesti ja hiukan huolekkaasti rypistettynä. Hänellä oli näissä asioissa vakaantunut kanta ja kehittyneet mielipiteet.

— Ei se ole niin vaarallista, jos hiukan viepikin aikaa ensi lukukaudella... vaikka menisi kaikkikin katselemiseen.

— Jaa, jaa, mutta katso, ett'ei mene toi-

nenkin lukukausi. Monelta on mennytkin, ennenkun ovat päässeet alkuunkaan.

— Ei minulta mene . .

— Hyvä olisi, ell’ei niin kävisi.

— Minne sinä menet?

— Menen kokkasaloonkiin lukemaan.

— Lukemaan?

— Täytyy käyttää aikaa hyväkseen. Tenttaamini alkavat kohta lukukauden alusta. Ajattelin, että voin kertoa heprean kielioppia.

Heprean kielioppia! Niin kovat ajat, että täytyy lukea heprean kielioppia jo Helsinkiin mennessäänkin! Mitä sitten itse Helsingissä?

Jos hänen, Antin, täytyisi siellä kohta paikalla istuutua kirjan ääreen! Voisiko se olla mahdollista? Niin ne kai siellä kotona kuvailivat; siltä olivat ainakin isän puheet tuntuneet. Mutta ne eivät ymmärrä näitä asioita oikein. Niin no, kyllä hän tietysti lukisikin, totta kai lukisi ja kävisi luennoilla. Hän jakaisi päivänsä lukuihin, luennoihin ja joutohetkiin. Joutohetket käyttäisi hän huvituksiin. Tai miks’ei hän käyttäisi oikeaa sanaa: ei huvituksiin, vaan Helsingin elämän tuntemiseen. Se on aivan välttämätöntä sekin, kaikki tekevät samalla lailla. Pekkakin on tehnyt sillä tavalla.

Voimakas aamiainen ja olut lämmittivät niin suloisesti sisuksia. Sikari rauhoitti ja lauh-

dutti mielen. Sen savuun kietoutui ja katosi se puoli tulevaisuudesta ja vastaisista velvollisuuksista, josta heprean kielioppi oli muistuttanut.

Elämä alkoi tuntua niin huolettomalta ja pumpulin pehmoselta. Se oli kuin tällä sametisohvalla istuminen. Kuinka mukava tässä loikoa ja nojata niskaansa selustimeen. Se jyskytti siksi parahiksi, että viihdytti, vaan ei häirinnyt.

Oli tämä mukava laiva. Isällä oli tässä monta osaketta. Tässä pitäisi kaikkien kulkea. Kas, kuinka oli tuo seinä kiiltäväksi maalattu! Ja lukot ja avaimet kuinka hohtaviksi hangatut! Tuota nappulata kun painaa, niin soi sähkökello bufetissa. Ei tarvitse täältä huutaa tai mennä sanomaan, jos tahtoo tilata jotain. Joka hytissäkin on tuollainen sähkökellon nappula. Se pitää olla matkustajien mukavuudeksi sillä tavalla laitettu. Nykyajan matkustajat ovat vaativaisia. Ja Anttikin oli mielestään vaativainen matkustaja. Hän olisi ollut tyytymätön, jos ei laiva olisi ollut niin mukava kuin se oli. Hänen olisi tehnyt vastenmielisen vaikutuksen, jos sohva ei olisi ollut näin siististä sametista ja joka messinki-esine noin kirikkaaksi kiilloitettu. Hänen teki mieli koettaa valtaansa. Sikari oli sammunut, kun oli hiukan tottumaton polttaja vielä. Ei ollut tikkuja. Liikkumatta

paikaltaan painoi hän takakätehen sähkökellon nappulaa. Virkeä kilinä kuului bufetissa. Hän näki oven läpi, kuinka samalla putosi valkea numerolippu yhden niistä reijistä eteen, joka oli kellotaulussa. Bufettineiti kiiruhti esiin.

— Saanko luvan saada tulitikkuja?

Ne saatuaan kohautti Antti itseään ylemmäksi istumaan ja nosti jalkansa sohvalle. Hän alkoi tarkastella maisemaa. Ilma oli käynyt harmaan haaleaksi. Kivikoinen alava ranta vilisi ohitse. Hetken aikaa oli kohdalla järven rannalla oleva talo ja sen saviset pellot. Siellä näytti olevan harmaata ja ikävää. Kaivonvintti kohosi metsän yli, töröttäen pilvessä jumottavaa syksyistä taivaan rantaa vasten. Lämpivästä riihestä tupruava savu painautui maata myöten menemään. Pellolla kuukki muutamia lian karvaisia olennoita perunoita noukkimassa ja vaon päässä piertanon rannassa luuhotti hevonen auroineen, pää riipuksissa.

Antille tuli ajatus, että jos yhtäkkiä täytyisi jäädä asumaan tuollaiseen paikkaan. Nyt juuri kuin on Helsinkiin menossa, elämään sen vilkasta elämää, tunkeilemaan esplanaadissa, katselemaan loistavia myymälöiden ikkunoita ja kauvas pilkoittavia punaisia tupakkipuotien lyhtyjä, ja tuon tuostakin pistäymään sähköllä valaistuihin kahviloihin — jos nyt pitäisi pysä-

hyttää matka ja asettua tuohon taloon koko syksyksi. Niinkuin moni hänen talonpoikaisista tovereistaan, jotka viettävät vuotensa maalla ja lukevat siellä. Kuinka heidän oli sillä tavalla mahdollista? Sen surkeammin tuskin voisi tapahtua ihmiselle.

Talo, pellot ja ihmiset katosivat ja laiva pyyhkäsi niemen nenätse, jonka päässä seisoit tanakka kivikummeli. Toiselta puolen niemen aukesi sen kainalosta kaunis lahdelma ja lahden perältä koivikon sisästä herrastalo. Tuo oli sentään toista. Keltanen päärakennus ja katolla riuvun nenässä liehuva viiri. Siistit pellot, koivukäytävä rantaan, oksitut, puhdistetut puistot ympärillä. Punanen uimahuone ja sen edessä ankkuroituna purjevenhe, jonka purjeet parhaallaan lepattivat kuivamassa.

Mielihyvällä Antti sitä katseli, pyyhki hi-keä ikkunasta ja puhalteli vilkkaasti savua si-karistaan. Se talo oli kuin sukulaistalo. Asua semmoisessa kesäiseen aikaan, laivakulun varrella, uida, purjehtia neitosten kanssa ja käydä hyvästi puettuna vierailta. Loikoilla riippumatoissa ja lukea romaaneja. Semmoista hänen elämänsä vielä kerran tuleekin olemaan. Kun hän on edistynyt ja päässyt muutamien tuhansien tuloille, niin rakentaa hän itselleen huvilan lähelle kaupunkia, niinkuin varalääninsihteerikin.

Hänellä on purjevenhe myöskin. Mutta naimisiin ei hän sittenkään mene. Ja sen hän tekee kostoksi Almalle.

Laiva huusi tuloansa Konnuksen kanavalle ja Antti nousi kannelle. Kapteeni seiso i perämiehen vieressä ja auttoi häntä toisella kädellään kääntämään peräsimen kehää. Kapteenin vieressä seiso i tuo toinen kapteeni ja se hieno herra. Antti asettui hänkin samaan ryhmään. Kapteeni kertoi veden vähydestä sulun suussa ja epäili, tokko viikon päästä enää pääsisi täydessä lastissa läpi.

— Vai niin! Todellakin! sanoivat herrat ja Antti oli hänkin hämmästyvinään.

— Hiljempää! komensi kapteeni kannen alle ja samalla kuin punakitaisen ilmatorven läpi kuului koneenkäyttäjän vastaus, hiljeni jyskytys koneessa. Kuului vaan tasaista kalkutusta hitaassa tahdissa. Sekin lakkasi kokonaan kanavaan tultaessa ja laiva liukui vanhaa vauhtiaan kapeaan sulkukammariin, niin että milt'eivät laidat koskeneet kallioreunaan.

— Niinkuin veitsen terällä, sanoi Antti kapteenille, joka arvattavasti oli kuullut samat sanat monelta muulta matkustajalta. — Pusketuaan takaisin, jolloin vesi sulkukamarissa kuohui vaahtona niinkuin pesuammeessa saippua

ja matkustajain poskia tärisytti, paneutui laiva hetkeksi huokaamaan.

Matkustajat ilmaantuivat kannen alaisista komeroistaan katselemaan, olisiko kanavalla mitään nähtävänä. Vanhat neitokset ottivat osaa kalankauppaan, jota ruuanlaittaja hieroi muutamien talonpojan kanssa. Talonpojalla olivat rinta ja polvet märkinä; hän oli juuri tullut verkkojaan nostamasta. Nuorista neitoksista toinen nojasi perän rautakaidetta vastaan ja ihmetteli sulkuportin alta tulevan veden pauhua; toinen oli avannut tupakkikammion ikkunan, josta avopäin ja otsatukka hiukan epäjärjestyksessä seurasi silmillään liikettä kanavan laitteella.

Hän oli arvattavasti nukahtanut, koska toinen poskipää oli punaisempi kuin toinen. Kun Antti häntä tuossa kehyksessä katseli alhaalta kanavan laiteelta, jossa edestakaisin käveli, niin ei hän ollut niinkään tuo neitonen... olihan se sentään aika sievä. Kauniit isot silmät...

Antti käveli edestakaisin kanavan laidetta, hattu tahallisesti hiukan kallellaan. Sivumennen katsahti hän aina ikkunassa olevaan neitoseen ja ell'ei hän erehtynyt, niin teki neitonen samalla lailla häneen. Matkalla vaihtelevat mielialat pikemmin kuin missään muualla. Ja tuota pikaa, ennenkun Antti ehti sitä itsekään

huomaamaan, oli hän runoillut romaanin kokoon itsestään ja neitosesta.

Kukahän hän oli ja minnekähän hän matkusti? Arvattavasti Helsinkiin. Ehkä hän saisi Lappeenrannassa auttaa kantamassa hänen kappineitaan. Ehkä tulisivat tekemään tuttavuudenkin ja ajaisivat samassa hevosessa ylös asemalle. Tavaroille hommaisi hän toisen hevosen. Jollakin rautatieasemalla veisi hän uuden tuttavansa ravintolaan ja kysyisi, mitä hän saisi luvan tarjota. — „Kiitoksia paljon, te olette kovin hyvä“, sanoisi neitonen ja miettisi hetkiä. Sitten lisäisi hän ujosti: „Ehkä olette hyvä ja annatte mulle kupin teetä.“ — „Kaksi kuppia teetä!“ komentaa Antti. — He istuvat juomaan, hiukan muista erilleen. Neitonen vetää vitkalleen kädestänsä hansikan, joka ei tahdo lähteä. Sitten tipahduttaa hän hyppysillään pari kolme sokeripalaa kuppiin. He juovat, päät yhdessä, ja juttelevat. Ihmiset katsovat heihin syrjäsilmillä. Asemasillalla tulee Pekka, joka on seurannut heitä loitommalta, ja suhahtaa hirmuisen utelijaasti korvaan: — „Kuule, Antti, kuka on tuo neitonen? — „En minä tiedä, se on vaan satunnainen tuttavuus, pitäähän olla kohtelijas.“ Pekka rykäsee merkittävästi ja Antti tietää, että hän jo ensi postissa kirjoittaa kotiin. Vaan kirjoittakoon! Ko-

tona siitä kertovat keskenään ja kertovat muillekin, ja kohta kertoo koko kaupunki, että Antti on matkalla tutustunut eräasen kauniiseen ja rikkaaseen nuoreen neitiin ja heidät on nähty yhdessä istuvan ja juovan teetä . . saa nähdä eivätkö pian ole kihloissa? Vaan kertokaat! Hän tahtoo olla Don Juan. Hänessä on paljon Don Juanin luonnetta. — Tyttö se on, joka hänen ensiksi rakastuu. Junassa ei hän lakkaa katselemasta suurilla silmillään. Kuta likemmä Helsinkiä he . .

Laiva antoi lähdön merkin ja Antin täytyi keskeyttää. Hänen olisi pitänyt nousta laivaan. Mutta hän ei ollut tietävinäänkään. Antoi sen lähteä liikkeelle, käveli rauhallisesti rinnalla ja hypähti sitten huolettomalla notkahduksella laidalle juuri kuin luukku aijottiin sulkea. Hän oli näkevinään kysymyksen neitosen silmissä siitä, jäisikö hän todellakin tähän ja ilon välähdyksen, kun hän ei jäänytkään.

Liekö ollut niin, mutta ei siitä enää kannella mitään jälkeä näkynyt. Molemmat neitokset olivat nousseet sinne ja kulkivat edestakaisin rivakassa kävelyssä, tehden nopean käännöksen aina kannen päässä. Antti käveli toisella puolen kantta ja koetti herättää huomiota. Välistä käveli hän mieltiväisen näköisenä ja siveli viiksiaan sellaisella sujuttavalla liikkeellä kuin oli-

sivat ne olleet hyvinkin pitkät. Välistä hän taas seisattui järveen tuijottamaan, toinen jalka penkillä ja kyynärpää polvea vasten nojaten. Nämä oli kauniita maisemia, nämä Leppävirran. Mahtoivatkohan ne huomata sitä, nämä neitokset? He kulkiivat useita kertoja Antin ohitse, mutta eivät katsoneet häneen sen kummemmilla silmillä kuin perämieheen tai ohi vilahtavaan merimerkkiin. No, eipä sillä, että Anttikaan heistä . . ei niin, ett' olis' viitsinyt heitä varten päättään kääntää. Hän vaan omia aikojaan . . katselee vaan huvikseen veteen ja rannalle.

Hän luuhisti lakkinsa samettia yhä huoltomamman näköiseksi ja alkoi vihellellen kulkea edestakaisin. Sattui paperossin pätkä tielle; hän potkasi sen kenkäänsä kärellä järveen.

— Milloinka ollaan Savonlinnassa? kysäsi hän perämieheltä.

Perämies ei kiiruhtanut vastaamaan. Käänti kehäänsä muutaman pulikkavälin, sylkäsi suustaan mustan sylen, pyyhki hihalla huuliaan ja virkkoi tultavan „noin kello seihtemän seuvussa.“

Neitokset olivat juuri takana ja hän tahtoi heidän kuullensa kysyä jotakin.

— Mikä on tuo hovi tuolla mäellä?

Mies viivytti vastaustaan niin kauvan, että neitokset ehtivät jo piipun taaksi:

- Vokkolan hovi.
- Saako tällä kiikarilla katsoa?
- Herra tekee hyvin ja katsoo vaan.

Olisi ollut hyvä tilaisuus tarjota neitosille kiikari ja päästä heidän kanssaan puhelemaan. Antti toivoi, että he tulisivat ja jotenkin näyttäisivät sitä haluavansa. Mutta neitokset eivät tulleet koko sillä ajalla kuin Antti käänteli kiikaria edes kokan puolelle piippua. Ja yht'äkkiä kuuli hän heidän mennä humistavan kannen alle.

Leppävirroilla astui Antti halkoja otettaissa maihin ja oli hänellä kulkulautaa myöten laskeutuessaan se pieni hetkellinen tyydytys, että kaikkien rannalla olevain talonpoikain huomio kiintyi häneen. Hän ei ollut heitä näkevinäänkään, loi mahtavan katseen väkijoukon yli, mutta kuuli kuitenkin muutaman akan äänen takanaan sopottavan: „katoppas, minkälainen tuolla on laukku selässä.“ — Vai niin, se oli siis tämä hänen matkalaukkunsa, joka herätti heidän huomiotaan. Se häntä nauratti, mutta oli samalla vähän mieliksikin.

Hän nousi rantatietä ylös ja katseli matkailijan silmällä ja otsan rypistyksellä maisemaa ja alhaalla rantamakasiinien kupeessa höyryävää laivaa, nojaten aina vähän väliä saateenvarjonsa päähän. Hänen tuolla tavalla sei-

soessaan kulkivat neitokset kaksi kertaa hänen ohitsensa, keräten ruohoja kukkaiskimpuiksi. Antilla oli mielestään hyvin alkuperäinen keksintö, kun hän taittoi oksan katajasta ja kiinnitti sen nappinsa läpeen.

Erinomaisen tyytyväisenä palasi hän takaisin rantaan. Sinne tultuaan näki hän kaksi ylioppilasta hinaamassa suurta punaista kirstua rattailta alas. Yht'äkkiä tuli hän huonolle tuulelle, poikkesi halkopinon taaksi ja kiersi toista tietä laivaan.

Ylioppilaat, joita hänen ei tehnyt mieli tapaamaan, olivat molemmat hänen tovereitaan, viime kevännä tutkinnon suorittaneita. He olivat arvatenkin menossa Helsinkiin hekin ja tulisivat siis olemaan matkakumppaneita sinne saakka.

Saatuaan kapineensa laivaan, asettuivat äsken tulleet perän puolelle istumaan. Antti käveli edestakaisin komentokannella. Joka kerta kuin hän teki käänteiden rappujen kohdalla, ajatteli hän mennäkseen alas tervehtimään. Mutta sitten päätti hän kuitenkin tehdä vielä yhden retken kannen toiseen päähän. Ja niin jäi hän pitkäksi aikaa siihen edestakaisin astelemaan.

Koulussa oli hänen luokallaan, joka oli ensimmäinen puhtaasti suomenkielinen luokka, ollut tavallaan kaksi puoluetta, „suomalaisten“ ja

„ruotsalaisten“. Ne olivat jätteitä niistä ajoista, jolloin vielä löytyi kaksi erikielistä osastoa kullakin luokalla. Puolueet erosivat osaksi kieltenkin perusteella, mutta vielä enemmän varallisuuden ja kotikasvatuksen. „Ruotsalaiset“ olivat herrasperheistä, he kävivät hienosti puettuina, heillä oli rahaa enemmän, he tanssivat iltahuveissa, lauloivat kvartetteja, pitivät serenaadeja ja olivat hienompien piirteittensä, solakampien vartaloittensa ja vapaamman käytöksensä kautta kaupungin naisten suosituista. Jotavastoin „suomalaisista“ oli suurin osa vähävaraisia, heidän pukunsa oli karkea ja kotitekoinen, käytös oli ujoa ja kömpelöä ja suuremmissa seuroissa istuivat he juroina seinämällä, sill'aikaa kuin toiset lattialla isännöivät. Heidän kasvonsa olivat rosoiset, posket pyöreähköt ja hartiat leveät.

Useimmat heistä olivat kovinkin köyhät. Lukujensa ohella täytyi heidän ansaita elätyksensä ruumiillisella työllä lupa-aikoina ja koulussa oltaessa kotiopetuksella ja puhtaaksi-kirjoittamisella. Sill'aikaa kuin „ruotsalaiset“ kesäkuukausina antautuivat lepäämään ja huvittelemaan, saivat toiset kulkea niityillä ja pelloilla ansaitsemassa jotain, jolla lukukauden aikana voisi ostaa itselleen särvintä kuivan palasen painajaisiksi.

Salainen kateus ja pahansuopaisuus kyti sen johdosta „suomalaisissa“ toisia tovereita kohtaan. Väli oli aina hiukan kireä. Alemmilla luokilla oli ero vaan saran ja veran ja synnyttivät yhteentörmäykset tavallisimmasti tappelun, joka päättyi sillä, että „ruotsalaiset“, jotka olivat vähemmistössä, pestiin perinpohjin ja heidän vaatteensa voittoriemulla ryvetettiin. Ylemmillä luokilla tuli eripuraisuus näkyviin olantakaisessa ylenkatseessa molemmin puolin. Luokalla valitsi joko jäykkä vaitiolo taikka pistelevä sanasota. Suomalaiset olivat jo oppineet sanomalehdistä ja tutkintopuheista, että he olivat „kansan lapsia“, että heitä varten oli koulu muutettu suomalaiseksi. Ja he päättivät, että he sitä oikeastaan ovat ainoat oikeutetut täällä olemaan. Heidän joukossaan oli sitäpaitse koulun taitavimmat oppilaat, ne, joita opettajat nimitivät „oppilaitoksen ylpeydeksi.“

Vaikka „ruotsalaiset“ melkein yleensä olivat heikommät luvuissa ja vaikka heitä usein kehoitettiin ottamaan esimerkkiä „suomalaisista“, olivat he kuitenkin opettajainsa lempipoikia. Heille osoittivat he suosiota, joka ei koskaan tullut toisten osaksi. Kun oli pitoja tai perheiltama rehtorin tai opettajain luona, pyydettiin niihin ilman poikkeuksetta „ruotsalaisia“, jotka osasivat huvitella, tanssia ja käyttäytyä. Aa-

mulla kokoontuivat he sitten yhteen ryhmään, päät toisissaan kiinni, kertomaan edellisen illan tapahtumista. Ne voivat olla erittäin huvittavia. Tanssittu oli tavattomasti, pidetty iloista iltaa neitosten kanssa, saatettu heitä miehissä kotiin ja jos oli kuutamoa tai kaunis ilma, tehty kävelyretki ympäri kaupungin. Usein oli eroamisen jälkeen toimeen pantu serenaadeja ikkunain alla. — Erityisessä huoneessa oli heitä varten ollut punssia ja paperossia, joita valtoineen olivat saaneet nauttia. Illemmalla joskus oli joku opettajakin vanhain herrain totihuoneesta haihtunut heidän kammariinsa kivistämään. Tavallisesti oli hän ollut hyvällä tuulella ja lasketellut kaikellaista hupaista. Oli hänestä joskus pilkkaakin tehty. Jokainen sana oli pantu tarkasti mieleen ja kerrottiin nyt kaikkien uudeksi riemuksi. Kertominen ja nauraminen tapahtui tahallaan korkeammalla äänellä kuin olisi olisi ollut tarpeellista, kun nähtiin, kuinka se harmitti „suomalaisia“. Ne jurottivat paikoillaan ja olivat kirjoihinsa katselevinaan, mutta kuulivat kuitenkin joka sanan. Heille oli jokaiselle tapahtunut ikäänkuin mieskohtainen loukkaus sen kautta, ett'eivät koskaan saaneet olla tällaisissa iloissa osallisina. He olivat ikkunain läpi kuulleet iloista melakkata kadulta huoneisinsa, kun myöhään yöhön istuivat lukemassa tumman kynt-

tilän ääressä. Ja vettä myllyyn lisäsi vielä se, kun opettajat tunnin kuluessa kohtelivat pidoissa olleita hellävaroen ja tekivät kysymyksensä niin helposti tajuttaviksi kuin suinkin, jopa suorastaan auttoivatkin. Taikka karttoivat kokonaan kysyä heiltä, ja sen sijaan „suomalaisilta“, joilla silloin aina oli kovempi päivä.

Oli kuitenkin aikoja, jolloin „ruotsalaisten“ täytyi kokonaan nöyryä ja jolloin heidän kaikilla ulkonaisilla eduillaan ei ollut mitään merkitystä. Tutkintojen ja koekirjoitusten aikana tarvitsivat he taitavampien toveriensa apua, ja silloin oli näiden vuoro näkyä. Niinkuin pöydän alle heitetyitä paloja nakkelivat he hätäantyneille murusia matematiikasta ja latinasta. Ja niin töpautui vielä ylioppilas-kirjoituksissakin. Useimmat „ruotsalaisista“ pääsivät ylioppilaiksi „suomalaisten“ armosta. Näinä aikoina nähtiin molempain puolueiden miehiä enemmän yhdessä. „Suomalaisia“ saatettiin joskus kutsua „ruotsalaisten“ perheisinkin ja annettiin köyhemmille sunnuntai-päivällisiä ilmaiseksi. Voutila, toinen noista tuolla kannella, oli esimerkiksi koko viimeisen vuoden syönyt Antin kotona ja saanut ilman vuokratta asua pienessä huoneessa toisella puolen kamreerin pihaa, seinäkkäin renkikamarin kanssa. Palkkioksi oli hän opettanut An-

tille matematiikkaa ja auttanut häntä ylioppilaskirjoituksissa.

„Suomalaisilla“ oli myöskin „isänmaallisia harrastuksia“, joihin „ruotsalaisilla“ ei juuri ollut taipumusta. Lupa-aikoina keräsivät he satuja ja muinaiskaluja, pitivät kukin paikkakunnallaan kansantajuisia luennoita ja panivat ke-sillä toimeen kansanjuhlia.

„Ruotsalaiset“ koettivat kyllä „harrastaa“ hekin, mutta kaikki jäi keskentekoiseksi. Antti esimerkiksi, joka luettiin „ruotsalaisein“, oli ker-ran päättänyt kerätä sananlaskuja kansan suusta. Siitä oli ollut kotona suuri homma ja puhuminen, ja sisaret ompelivat hänelle erityisen vihkon sitä varten. Saipa hän vielä teettää varsinaisen matkapuvunkin, johon kuului pitkävartiset lapikkaat. Mutta kun hän oli joitakuuta päiviä kierellyt isänsä maatilan naapuritaloissa, alkoi uusi outo kenkä hangata kantapäätä. Hän kyllästyi puu-haan, palasi kotiin ja saadut sananlaskut huomattiin jo ennen julaistuiksi.

Huolimatta „suomalaisten“ jalommista har-rastuksista, huolimatta heidän paremmista todis-tuksistaan ja heille tutkinnoissa puhutuista kau-niista sanoista, joita saivat kuulla paraatipuvussa saapuville tulleen kuvernöörinkin suusta, uivat „ruotsalaiset“ kuitenkin joka paikassa päällä päin, tutkinto tilaisuuksissakin. Heihin, joilla

oli tuttavilla kaikkialla kaupungissa, kiintyivät useimmat silmät todistuksia jaettaessa. Helsinkiin lähdettäessä keväällä oli kyllä „suomalaisille“ arpajaisten kautta koottu matkarahat, mutta noiden toisten rintoihin kiinnitettiin rannasta lähtiessä kukkaiskimput. Sisaria, äitejä, serkkuja ja muita naistuttavia seisoi kehänä heitä piirittämässä laivasillalla, heille toivotettiin onnet matkalle ja heidän jälkeensä liehuivat nenäliinat. „Suomalaiset“ seisoivat synkkinä loitommalla, kaikilla kiitollisuuden velka mieltä painamassa. Ja monella syrjään jätetyn katkera tunne sydämessä. Tuolla toisten kanssa liehakoivat ne, joita monen vuoden kuluessa oli kaukaisella ihailulla seurannut, uskaltamatta koskaan lähestyä ja pääsemättä kertaakaan toivotun kanssa sanaa vaihtamatta.

Kantta kävellessään vaikutti Anttiin yhä vielä se raskas suhde, joka oli koulussa toverien kesken vallinnut. Mutta lähin syy siihen, miksi hän äsken oli poikennut syrjään ja miksi hänessä ei pitkään aikaan ollut menijätä toverijansa tervehtimään, oli eräs tapaus, joka viime kesänä oli kangistanut hänen välinsä Voutilaan. Antin isän maatila oli Rautalammilla ja he viettivät siellä kesäänsä. Pitäjän „suomalaiset“, etupäässä Voutila, olivat toimeenpanneet kansanjuhlan. Tanssittaessa juhlakentällä oli eräs ta-

lonpoika tullut pyytämään Antin vanhempaa sisarta. Tämä oli kieltäytynyt. Kertomuksessa paikkakunnan lehteen kuvattiin tapaus „osoitteena siitä, millaista ylenkatsetta kansaa kohtaan vielä tapaa niissä, jotka haluavat nimittää itseään parempain ihmisten lapsiksi. Heidän naisensa ovat kyllä olevinaan kansallismielisiä, mutta kotikielenään käyttävät he ruotsia ja koko heidän kansallismielisyytensä on vaan siinä, että he ompelevat itselleen kansallispuvut ja pukeutuvat niihin joskus huviretkiä tehdessään. Mutta annas olla kuin talonpoika tulee puhuttelemaan, silloin on nenä kureissa ja tämä hieno neiti kääntää selkensä kansan lapselle. Häpeä meidän herrasväelle moisesta sääty-ylpeydestä!“

Kirjoitus synnytti suurta suuttumusta ja jakoi pitäjän kahteen puolueeseen. Sen tekijäksi merkittiin Voutila. Hän oli muka käyttänyt tilaisuutta kostaakseen Antin sisarelle, johon hän oli turhaan ihastunut. Antti oli moittijain puolella ja kiivastui kerran muiden seurassa Voutilaa soimaamaan. Voutila suuttui, puhui paljon herrasväen ylpeydestä ja epäkansallisuudesta ja lopetti sillä, että olisi parempi olla vaiti sen, joka vielä istuisi koulun penkillä, ell'eivät muutamat olisi olleet niin jalomielisiä, että he ... Hän ei päättänyt lausettaan, mutta Antti ymmärsi tarkoituksen ja senjälkeen eivät he

olleet toisiaan tavanneet ennenkun tuossa äsken.

Kauvan ajatteli Antti, laskeutuisiko vai eikö alas peräkannelle. Hän tunsii itsensä jotenkuten turvattomaksi yksin näiden kahden kanssa.

Vihdoin hän kuitenkin päätti mennä.

— Ka, täälläkö tekin olette? Te tulitte Leppävirroilta? Minä en ollenkaan huomannut... On vähän kylmä, niin että puistattaa... brrr... Vai niin, te matkustatte kai myöskin Helsinkiin..?

He olivat jäykkiä, melkein arvokkaita ja huulilla oli tuo hiukan itserakas hymyily, jonka usein tapaa etevillä talonpojilla. He tarkastivat Anttia kiireesti kantapäähän ja Antista oli kuin olisi häntä kylmällä kädellä vetäisty kasvojen yli. Hän oli koettanut asettua yläpuolelle. Mutta nyt tuli hän hätiköiväksi ja meni hiukan hengästyksiinsä.

— Sinnehän minäkin! Joko teillä on asunto Helsingissä? Minä en tiedä vielä ollenkaan, mihin tulen asumaan. Kai täytyy ajaa johonkin hotelliin ensimmäiseksi yöksi.

— Ei ole meilläkään vielä tiedossa asuntoa.

He jatkoivat keskusteluaan kaksi kantaan ja laiminlöivät kokonaan Antin. Hän sai istua, ojennettuna eteenpäin, kaula kurkalla, ja kuunnella valmista, kun ei voinut heti tultuaan pois-

kaan lähteä. Heillä oli tulevista luvuistaan puhe. Olivat jo päättäneet, mitä luennoita kuuntelisivat. Professorien nimetkin oli heillä tiedossaan. Kuullessaan luennoista ja professoreista, joita hän ei vielä ollut oikein ajatellutkaan, tuli Antti itsensä suhteen hiukan epävarmaksi. Nuo ne olivat ihan selvillä kaikesta, mitä he aikoivat tehdä. He tiesivät jo vuodetkin määrätä, milloinka valmistuisivat. Köyhäin talonpoikain pojat saattavat välistä kohota hyvinkin korkealle, oli hän usein kuullut vakuutettavan ja esimerkkeinä mainittavan meidän suuria miehiämme, joista melkein kaikki ovat syntyneet matalissa majoissa. Jota vastoin varakkaiden vanhempain lapset usein menevät hukkaan. Ei heistä ainakaan koskaan tule mitään suurta. Hänen ratansa oli kuitenkin jo määrätty. Se oli jo useat kerrat valmiiksi keskusteltu isän ja koko perheen läsnä ollessa. Ja hän vartioi vaan tilaisuutta päästäkseen selittämään tovereilleen tulevaisuutensa ohjelmaa.

— Minä aijon juristiksi, ilmoitti hän sopivaan puheen lomaan ja selitti yhdessä henkäyksessä kaikki aikeensa. Hän suorittaa oikeus-tutkinnon, seuraa tuomaria käräjillä siksi, että saa varatuomarin arvonimen, praktiseeraa lääninhallituksessa, jossa tutkinnon suorittaneilla

nykyään on etuoikeus, ja sitten voi hän helposti saada hyviä virkoja.

Hänen puheensa ei tehnyt toivottua vaikutusta. Toverit kuuntelivat häntä ja kun hän oli lopettanut, kysyi Voutila, silmät pilkallisina, mutta muuten hyvin viattomalla äänellä:

— Kun et sinä, Antti, ruvennut matemaatiikkaa lukemaan?

Antti tunsu pistoksen kären. Mutta silloin sattui mukava tilaisuus poistumaan. Kapteeni kulki ohitse ja kääntyi Antin puoleen näyttäen hänelle muutamata kiveä, jonka päälle eräs toinen laiva oli äskettäin törmännyt. Puhuessaan Antille katsahti hän noihin toisiin arvostelevalla syrjäsilmillä, ikäänkuin olisi tahtonut Antilta kysyä, että „ketähän nuokin ovat?“

Katse tarkoitti nähtävästi heidän pukuaan ja seisoessaan ulompana kapteenin kanssa, tuli Antti tämän luulonsa johdosta vertailleeksi toveriensa vaateasua omaansa. Molemilla heillä oli sarkanen päällystakki ja ylioppilaslakki oli päällystetty palttinalla. Takin kaulus oli sametista ja arvatenkin koko puku jonkun määrätalin tekemä, joka oli koettanut saada aikaan muodin mukaista työtä, vaikka huonolla onnella. Niskasta longistui kaulus toisella alas, niin että koko kaulustin, aika tavalla jo käytetty, kojotti näkyä ja sen takana rosetin nauha ja niskanappi.

Mansetit eivät nekään olleet aivan puhtaat. Housujen lahkeet olivat lyhyet ja ahtaat, jalat isot ja kengät yhtämukaa, sekä lisäksi kiilloittamattomat.

Jota vastoin hän . . . hän oli kaikin puolin virheetön ja hieno. Silmäys sääriin näytti, että housut niiden päällä istuivat kuin valetut. Kaulus seurasi kaulaliinjaa ja pisti pikkusen vaan valkoista raitaansa esille. Kaikki oli parhaassa kunnossa. Hän puheli toimeensa kapteenin kanssa ja istuutui tämän mentyä penkille vastapäätä ja alkoi vihellellä. Sattui sitten vielä pieni tapaus, joka kerrassaan nosti hänet entisten koulutoveriensa yläpuolelle.

He nousivat ja menivät kahvia juomaan ruokasaloon. Mutta heidän ovea avatessaan aikoivat siitä samassa ulos neitokset. Molemmiin puolin seisotuttiin ja jäätiin odottamaan, kumpiko ensiksi astuisi kynnyksen yli. Neitokset jo ottivat askeleen, mutta peräytyivät, kun ylioppilaat samassa kanssa uhkasivat tulla. Silloin jäivät ylioppilaat odottamaan. Mutta juuri kuin neitosten taas piti astua ulos, töyttäsivät myöskin ylioppilaat esiin ja ovesa tapahtui pieni yhteentörmäys olkapäillä. Neitokset katsahdivat ylenkatseellisesti jälkeensä, kun ovi oli sulkeutunut, ja tuo kauniimpi koetteli kädellään olkapäätänsä, johon nähtävästi teki hiukan kipeää.

— Ush, semmoisia moukkia! sanoi hän pienellä irvistyksellä ja se silmäys, jonka Antti samassa sai häneltä, näytti tahtovan vetää häntäkin samaan mielipiteesen osalliseksi.

Innolla Antti siitä tulikin osalliseksi — samallaisella silmäyksellä ja kohottamalla hänkin olkapäätään.

Hän oleskeli kannella, kunnes hopeatiuku helisti päivälliselle. Ovessa tulivat häntä vastaan hänen toverinsa, pois salongista. Heillä ei ollut varaa syödä laivan kalliita ruokia. Ohimennessään kysyi Antti heiltä keveästi ja kiukan teeskennellyn reippaasti:

— No, poisko te tulettekin? Ettekö jääkään päivällistä syömään?

He ottivat tahalliseksi loukkaukseksi Antin kysymyksen. Sointu kysyjän äänessä oli veriin saakka vihlaissut köyhäin miesten arkatuntoisuutta. Eivät he kumpikaan sanaakaan vastanneet, mutta se katse, joka ampui heidän kulumainsa alta oli terävä, salavihainen ja kylmä kuin teräksisen tikarin tumma välähdys. Se oli huonompi osaisten äänetön sodanjulistus niitä vastaan, joiden edut ovat paremmat. Antti oli elinajakseen saanut heistä salaiset vihamiehet.

— Syöhän sinä nyt siellä . . vielä sitä syöme mekin . .

He menivät kokkapuolelle laivaa, purren hammasta niin, että posket siitä jäykkenivät.

IV.

Päivällistä syödessä sattui Antti asettumaan niin, että bufettineiti muille tarjotessaan tuli yhtämittaa kumartumaan hänen ylitsensä. Hänen täytyi melkein tämän kainalon suojassa odottaa siksi, kunnes vastapäätä istuva oli täyttänyt lautasensa. Neiti oli pukeunut harmaasen villahameeseen ja punaseen ruumiin mukaiseen trikooliiviin, joka jo ulommaksikin vaikutti lämpöisesti ja kiihoittavasti. Koko päivällisen ajan oli Antti tämän bufettineiden läheisyydestä lähtevän vaikutuksen alainen ja hänen äskeiset neitosensa olivat jo unohdetut.

— Herra Ljungberg kai tuntee nuo kaksi ylioppilasta, jotka tulivat Leppävirroilta laivaan? kysyi kapteeni Antilta.

— Heidän nimensä ovat Miettinen ja Voutila.

— Siis talonpoikais-ylioppilaita niinkuin minä arvasinkin.

Ja otettuaan ryypyn jatkoi kapteeni, että se on merkillistä, kuinka nykyaikana yhä use-

ammin alkaa kuulla suomalaisia nimiä ylioppilailla. Hän tahtoo olla tuomittu, jos ei viisikymmentä prosenttia niistä ylioppilaista, joille hän on tänäkin kesänä piletin kirjoittanut, ole kantanut suomalaista nimeä.

Ja siitä syntyi yleinen keskustelu liikanaisestä antautumisesta oppineelle uralle. Sanomalehdissä oli ollut kirjoituksia „sivistyneestä köyhälistöstä“, joka muissa maissa uhkaa suurilla yhteiskunnallisilla vaaroilla ja joka meilläkin on tuleva „päivän polttavaksi kysymykseksi“, jos vaan ylioppilaiden lukumäärä saanee enetä sillä nopeudella, jolla viime vuosina.

Se oli kapteeni, joka enimmästään puheli, tunnusteltuaan ensin mielipiteitä ympäriltään, jotka tuntuivat soveltuvan hänen omiinsa. Keskusteluun ottivat myöskin osaa tuo Antille tuntematon hieno herra ja eräs kovioikeuden asessori, joka matkusti kesälomalta takaisin virkapaikkaansa. Hän oli tullut Leppävirroilta ja saanut sijan kapteenin vieressä; mutta hänen vieressään istui Antti.

— Sanotaan tosin, että neroja hukkaan menisi ja isänmaa tulisi kärsimään, jos ei kaikilla olisi vapaa pääsö ylöspäin, puheli kapteeni. Mutta jos minä saan sanoa mielipiteeni, niin nämä talonpoikais-ylioppilaat kyllä saattavat koulussa uida pinnalla, vaan anna heidän tulla yli-

opistoon, niin he katoavat hyvin pian horisontista. Harvoista heistä tulee edes etevämpää virkamiestä. Vai onko herroista kukaan nähnyt ketään varsinaista n. k. kansanlasta korkeammassa ja tärkeämmässä virassa?

Kapteenin huomio oli asessorin mielestä siihen määrin korjattava, että hänen tietääkseen ei ole yhtä ainoatakaan korkeampaa ja tärkeämpää asemaa, jota kantaisi varsinaisesta kansasta lähtenyt mies. Valtiokalenteri tarjoo siinä kohden ainoastaan ruotsalaisia nimiä.

— Aivan niin! Ja niin tulee olemaan pitkät ajat eteenpäin. Varallisuus on jaettu vielä sillä lailla, että sivistyneitten lapset ovat kuin itseoikeutetut oppineella uralla hallitsemaan. Jota vastoin talonpoikain pojat jäävät joko pahaisiksi maapapeiksi tai kanslisteiksi ja nurkkakirjureiksi, joiden varain puutteessa tai nääntyneinä suurten velkakuormain alle on täytynyt lakkauttaa lukunsa.

Kun asessori kuuli veloista puhuttavan, niin tuli hänen otsansa hyvin huolestuneeksi ja hän lausui mielipiteenään, että ylioppilasten keytmielinen velkaantuminen alkaa olla yksi meidän kansallisia paheitamme. Se on isänmaan ystävälle sitä surullisempi huomio kuin käsi-kädessä sen kanssa kulkee yhä höllentävä moraalii. Sillä taholla ei katsota miksikään häpe-

äksi tehdä velkoja ja jättää ne takausmiesten maksettavaksi. Minä luulen, että usealla meistä on joku vähäinen kokemusta siinä suhteessa.

— Sellaisesta velkaantumisesta kuin täällä Suomessa ei kuule missään suurissa sivistysmaissa, puuttui puhumaan tuntematon herra. Hän oli oleskellut suuren osan ikäänsä ulkomailla ja tullut huomaamaan, että siellä oppineelle ja virkamiesuralle poikkeavat vaan ne, joilla on varoja siihen. Muut antautuvat käytännöllisiksi miehiksi.

Siitä innostui kapteeni sanomaan, että juuri niin pitäisi meilläkin oleman. Jos mitään, niin tarvittaisiin meillä kasvattaa käytännön miehiä. Mutta meillä on päinvastoin. Meillä perustetaan vaan klassillisia kouluja, yksi toisensa perästä, joista suomalaiselle kansalle ei ole mitään hyötyä.

— Valitettavasti on kapteeni oikeassa. Yksi fennomaanisen agitationin varjopuolia on kiihko klassillisten lyseoiden perustamiseen ja reaalisen kasvatuksen laiminlyömiseen.

Kapteeni uskalsi puhua suunsa puhtaaksi.

— Saattaa kuulua paradoksilta, sanoi hän, mutta minä menen väitteessäni niinkin pitkälle, että klassilliset koulut, joissa etupäässä valmistetaan virkamiehiä, olisivat saaneet jäädä vielä pitkäksi aikaa ruotsinkielisiksi. Ruotsinkielisiä virkakouluja, suomenkielisiä ammattikouluja!

Se olisi minun valtiollinen ohjelmani. Silloin ei olisi houkuttelemassa huonoja purjehtijoita tuo kruunun kannikan kangastus, joka pakenee varattoman tieltä sitä etemmä kuta lähemmä hän sitä luulee tulevansa. Ja silloin välttyisi se kilpailu, joka nyt päättyy varakkaampien eduksi ja synnyttää toisissa katkeruutta. Sillä varakkaan miehen poika ajaa aina edelle köyhemmästä toveristaan ja sieppaa viran hänen nenänsä alta. Hänellä on tilaisuus lukea lakkaamatta eikä hänen asioissaan merkitse mitään, jos hän hiukan elääkin mukana ja nauttii nuoruudestaan. Minä olen sielusta ja sydämestä demokraatti ja eläköön vaan vapaa kilpailu, silloin kuin se on hyödyksi! Mutta muiden maiden esimerkit ovat varoittavia. Minun ehdottamani keino on ehkä huono, keksikööt muut parempia! Vaan minä puhun kokemuksestani. Isäni koulutti minua neljännelle luokalle, mutta kun hän oli viisas ja käytännöllinen mies, otti hän minut pois, kun olin saanut hiukan alkeita päähäni, ja lähetti merille. Nyt olen velaton mies eikä isänmaa ole kadottanut kaupassa enempää kuin minäkään. Se on, luulen ma, vaan voittanut sen, että sillä on yhtä velkaantunutta virkamiestä vähempi.

Tultiin siihen yksimieliseen päätökseen, että meidän johtavien miesten hallituksessa ja

yliopistossa olisi jollakin tavalla rakennettava esteitä liikanaiselle ylioppilastulvalle ja siitä seuraavalle kiihkolle nousta alhaalta ylöspäin. Ehkä se voisi parhaiten tapahtua joko koulumaksoja korottamalla taikka vaatimuksia koventamalla ylioppilastutkinnoissa.

Ne olivat viisaita miehiä nuo. Antti kuuli tätä puhetta kuin oman äänensä sointua. Juuri näin oli hänkin ajatellut, vaikk'ei yhtä selvästi. Hän oli oikea mies oikeutetulla paikallaan. Jota vastoin nuo toiset tunkivat alalle, joka ei heille soveltunut. Mitä auttoi heitä heidän etevyytensä, kun kuitenkin täytyi tehdä velkoja ja nääntyä niiden alle. Hänen ei tietysti tarvitseisi koskaan tehdä velkoja. Kuinkahan paljon mahtoi jo Voutilalla ollakaan, joka koko kouluaikinsa oli lukenut velalla? Aina tulisivat ne häntä rasittamaan. Mutta oma syynsä! Kuka käski ponnistaa yli voimiensa! Säälihän häntä tietysti on, mutta eihän voi vaatia, että häntä muutkaan aina auttavat. Ja mikä oli kiitos auttamisesta? Huonosti oli Voutila sanomalehtikirjoituksellaan palkinnut sen, että isä oli häntä koulussa ollessa tukenut. Kernaastihan soisi, että hänellä olisi huoleton toimeentulo. Mutta se on maailman meno semmoinen. Jos hän saisi antaa hyvän neuvon, niin eiköhän vielä olisi aika Voutilankin poikkeutua jollekin käy-

tännölliselle uralle. Siellä voisi hän löytää onnensa paljon pikemmin. Vaan mitäs hyödyttää puhua! Meillä pyrkivät kaikki vaan yliopistoon, virkamiehiksi . . .

Antti ei huomannut, että hänen ajatuksensa jo kauvan olivat kulkeneet ennen avattua uraa. Ihmeen huolettomasti ja rauhallisin mielin oli hän päivällisen jälkeen heittäytynyt sikari hampaissa samettiselle sohvalle loikomaan, nousten ainoastaan silloin tällöin maistamaan likööriä ja kahvia, jotka oli asetettu hänen eteensä pöydälle.

Poskia lämmitti ja jäsenet kävivät suloisen raukeiksi. Oli mahdottoman mukavaa tällä tavalla puhallella hienoa sikarin savua ylös kattoon ja katsella, kuinka se siellä jonkun aikaa harhaili ja kuinka sen sitten avonainen ikkuna yhdellä henkäyksellä riipasi pyöreään kitaansa . .

. . Hän on meren kulkija maailman aavalla valtamerellä. Hän on ja elää, nauttii nuoruudesta eikä mistään huoli. Ei sillä väliä, mihin laiva laskee. Aina niitä on keulan edessä päivänpaisteisia rantoja. Ja vähät siitä, vaikka karillekin kurahtaisi ja laiva hajoaisi pieniksi pirstaleiksi. Tottahan löytyisi joku tyhjä tynnööri hänellekin, jonka päällä kulkea kelluttelisi, mihin myötäinen tuuli puhaltelisi. Ihmisten pitäisi jo nuorina antautua onnensa ohjatta-

viksi! Mennä vaan! Huilata huolimatta mistään! —

Laiva kulki tasaista kulkuaan, jyskyttäen hieman. Suuri selkä oli taivallettavana ja kaikki matkustajat olivat vetäytyneet hytteihinsä ja alasalonkeihin. Antti yksin viipyi ruokasalongissa...

Kas vettä tuolla peilin alla karahviinissa, kuinka se välkähteli sen mukaan, miten kone jyskytti. Ja samassa tahdissa alkoi kahvikupin reuna kilistää liköörilasia vasten...

Mitähän ne nyt siellä kotona, johtui hänen mieleensä. Isä .. niin, hän on luultavasti lukiinut oven jälkeensä ja pannut ruokalevolle. Tunnin kuluttua viepi piika hänelle kahvia. Miksei ne juo siellä kotona kahvia heti ruuan päälle? Kun minä tulen kotiin, niin järjestän minä sen sillä tavalla.. Sisaret kai kävelevät päivällisen syötyä salin lattiata edestakaisin, kädet toistensa selän takana. Äiti hän vielä ruokasalissa laittelee...

Bufettineiti tuli sisään ja vei ajatukset toisaanne. Hän otti pois kahvikupit, levitti liinat pöytien päälle ja asetti tuhka-astiat paikoilleen. Yhden siirsi hän Antin eteen.

— Olkaa hyvä! sanoi hän.

Antti huomasi taas sikarinsa sammuneeksi.

— Saisinko luvan pyytää tulta?

Neiti toi tikkuja, raapasi tulta tottuneella kädellä ja tarjosi sitä Antille.

— Olkaa hyvä! sanoi hän taaskin ja katsoi Anttia silmiin.

Miksi hän sanoi: „olkaa hyvä“ ja katsoi noin omituisesti. Olisiko hän tahtonut puhutella? Aikoiko hän tehdä tuttavuutta?

— Kiitoksia, vastasi Antti, mutta ei voinut keksiä, mitä muuta hän virkkaisi. Hänen sitä miettiessään meni neiti keikutellen ulos.

Antti laskeutui entiseen asemaansa. Hän koetti muistella, mitä äsken oli ajatellut, ennenkun neiti tuli sisään, mutta ei päässyt säikeen päähän. Sikari tuntui kovin väkevältä ja päätä huimentti. Hän heitti pois sen, haki tukeaa päänsä alle ja pani pitkäkseen.

Hän nukahti ja näki unta. Äiti oli kävelevinään tuossa lattialla, mutta kun se istuutui suruisen näköisenä toiselle puolelle huonetta, olikin se Alma. Sieltä se nousi ylös, tuli aivan Antin jalkapohjiin, kosketti niitä ja tarjosi kahvia ja olikin heidän palvelijansa. Mutta kun Antti rupesi tavottamaan häntä kädellään, niin muuttui maatyttö bufettineidiksi. Hän tuli liikkele, istuutui sängyn laidalle ja raapasi tulta aivan silmäin alla.

Antti heräsi ja huomasi, että lamppuja sy-

tytettiin salongissa. Bufettineiti seiso i pöydällä polvillaan ja sovitti lasia liekin päälle.

Anttiin syöksähti vastustamaton halu menä ottamaan neitiä molemmista käsistä kiinni, puristamaan kalvosista ja suutelemaan häntä väkisin, niinkuin oli kotona tehnyt palvelijatytön kanssa. Mutta hän pelkäsi neidin suuttuvan. Hän odotti, että neiti laskeutuisi pöydältä pois. Mutta neiti laskeutui niin siististi, ett'ei Antti rohjennut häneen ryhtyä. Vielä oli kaksi lampua sytytettävänä, yksi aivan Antin pään päällä, siinä missä hän istui. Silloin hän ehkä . . .

Mutta ennenkuin neiti joutui sinne, alkoivat matkustajat taas kokoontua salonkiin. Useimmat olivat he nukkuneet ja näyttivät unisilta. Merikapteeni pyysi saada juodakseen ja Anttikin teki samalla lailla.

Molemmat kapteenit rupesivat puuhaamaan whistiä. Kolmanneksi mieheksi saatiin yksi maakauppias. Mutta neljäs puuttui vielä.

— Pelaako herra Ljungberg whistiä?

Antin täytyi tunnustaa, ett'ei hän, ikävä kyllä, taida whistiä. Ainoastaan knorria hän . .

— Knorria! purskahtivat kapteenit nauramaan. Teidän kasvatuksenne on vielä alussa, nuori herra!

Anttia suututti sanomattomasti tämä hänen taitamattomuutensa. Hänestä tuntui todell-

lakin siltä, kuin olisi hän vielä ollut koulu-poika.

Kapteenit tuumivat sinne tänne. Whisti oli saatava välttämättömästi toimeen. Silloin tuli Pekka sisään, tukka epäjärjestyksessä, sillä hän oli taaskin nukkunut kielioppinsa ääreen. Pekka taisi pelata whistiä ja kapteenit olivat pelastetut. Hän tosin oli teologi, mutta ei vielä vihitty papiksi. Sentähden ei hänen vielä tarvinnut tuntea omantunnon vaivoja korttipelistä.

Antti jäi pahalle tuulelle. Miks'ei hän taitanut pelata whistiä? Miks'ei hän ollut sitä kotona opetellut? Kun hän tulee Helsinkiin, täytyy hänen ryhtyä siihenkin. Olisi ollut niin mahtavata istua tuossa kapteenin kanssa, sikari suupielessä savuamassa, niin että täytyi silmää siristää pieneksi, nakata kortti huolettomasti pöydälle tai sanoa: „grandissimo.“

Vähän aikaa katseli hän pelin kulkua. Hän koetteli ymmärtää sitä, teki johtopäätöksiään ja luuli jo arvaavansa aatteen ja olevansa hiukan selvillä. Mutta sitten haihtui hän kerrassaan kaikilta jäliltä ja lähti ulos kannelle. Sinne jäi hän vähäksi aikaa seisomaan kaidetta vasten, kädet housujen taskuissa.

Ilta jo pimeni ja sää oli kirkas ja kylmä. Se tarttui ahnaasti hartioihin ja pudisti kova-

kätisesti. Antti lähti alas hyttiinsä. Se oli kokanpuolella, ja etukannella istui talonpoikaisia matkustajia, turkeissa ja rukkanissa. Etäämpänä olevia ei tiennyt oleviksi muusta kuin heidän palavista piipuistaan tai hehkuvista sikarin tulista. Muutamista, joiden ohitse Antti kulki, tuoksahti märkä sarka ja kastuneen sinisen vaatteen haju. Joitakuita loikoi penkeillä ja toisia oli kyyristynyt lämmitteleimään kuuman savutorven juureen. Niiden joukossa oli Antti näkevinään koulutoveriensa valkoiset lakit.

Hän oli kompastua muutaman jalkoihin, joka oli pannut pitkäkseen kannelle. Vihaisesti tiuskasi hän, „miksei hänelle annettu tietä,“ ja sanoi „moukaksi“ miestä, joka makasi. Talonpojat väistyivät eivätkä vastanneet mitään. Mutta astuessaan alas salongiin, kuuli hän heidän tekevän pilkkaa hänestä.

Hytissään koetteli hän houkutella unta silmiinsä, mutta kun ei se onnistunut, nousi hän polvilleen sohvalle, väänsi auki pyöreän ikkunan ja pisti päänsä ulos.

Tähdet jo tuikkivat ja kuun sakara kiuvoitti alakuloisena tummalla taivaalla luoden laihan, kaitaisen juovan veteen. Vesi kohisi yksitoikkoisesti laivan kokassa ja kipunat lentivät piipusta pitkänä palavana häntänä, pudoten veteen.

Antti kävi kovin surulliseksi ja mielensä masentui. Hän muisti mennyttä ja ajatteli tulevaisuutta eikä hänen asemansa molempain vaiheilla enää tuntunutkaan niin varmalta kuin taannoin. Työtähän tietysti pitäisi hänenkin tehdä, kurssit olivat pitkät ja ikävät, ja elämä yleensä yksitoikkoista. Ja mitenkä hän siellä Helsingissäkään oikein ymmärtäisi kaikki asettaa?

Oli niin turvatonta täällä laivassa, melkein yksin. Ei kukaan hänestä oikeastaan välittänyt. Olisi ollut suloista olla vielä kotona. Kun ei kukaan kotoisista tullut edes mukaan . . .

Juuret, jotka Antti jo oli luullut kokonaan irti revityiksi, rupesivat tuntumaan taas ja kangertelemaan sydämessä . . . Miksi oli Alma hänen rakkautensa hyljännyt, hänen suuren rakkautensa? Kuinka oli hän voinut luotaan työntää niin syvän tunteen? Hän olisi saanut, tuo valkotukkainen, sinisilmäinen olento koko hänen sydämensä, koko hänen sielunsa.

Ilta yhä pimeni. Kipunat tulivat suuremmiksi, kuun tie kirkastui kirkastumistaan, ja vesi näytti yhä mustemmalta. Antti katseli sitä, kuunteli laivan laineiden yhtämittaista kohinata ja hänen mielialansa aleni alenemistaan.

Kun alkoi tulla kovin kylmä, veti hän päänsä ikkunasta, sulki sen ja panihe pitkäkseen. Saadaksean mukavampaa potkasi hän kengät

jalastaan ja päästi pois kauluksensa. Siinä loikoi hän sitten selällään kauvan aikaa . . .

Yht'äkkiä kuului käytävässä liikettä ja so-pottavia ääniä:

— Ai, antakaa olla . . ei saa . .

— Tule nyt . . ei täällä ole ketään . .

— Ei . . no-oo . . joku voi tulla . . odottakaa!

Antin hytin ovi revähti auki ja joku nainen pisti siitä päänsä sisään. Antista näytti se olevan bufettineiti. Samassa temmattiin päätä takaisin, ovi paiskattiin kiinni ja kuului kiirettä juoksua läpi korridorin ja lyhyissä askelissa rappuja myöten ylös kannelle.

Veri oli kuohahtanut Antin suonissa. Hän oli kimmonnut istuilleen ja kivettynyt eteenpäin ojennettuun, kuuntelemaan asentoon. Mutta hän ei kuullut sen enempää. Hänen korvissaan vaan soi ja suhisi ja sydän jyskytti kuuluvammin kuin laivan kone. Hän aavisti ja tunsi jotain, joka oli lamauttaa hänet siihen paikkaan. Se veti viehättäen kuin syväyksen reuna ja samassa hirvitti, niin että joka jäsentä pudisti ja hengitys oli kesken katketa.

Kun hän vähän oli rauhoittunut, veti hän kengät jalkaansa ja kiinnitti kauluksen nappiin. Sitten lähti hän kannelle. Hän tahtoi saada selkoa siitä, oliko se ollut bufettineiti.

V.

Herrat olivat jo lopettaneet vhistinsä, kun Antti tuli salongiin. Oli seisauspaikka tulossa ja kapteenin täytyi mennä ulos. Kun Antti näki muidenkin juovan totia, tilasi hänkin sitä.

Hän tarkasti bufettineitiä ja katsoi häntä suoraan silmään. Neiti kesti katseen ja oli kylmä ja rauhallinen. Ei näkynyt mitään merkkiä kasvoissa tai käytöksessä, joka olisi vahvistanut Anttia hänen epäilyksessään. Se oli varmaan-kin ollut joku muu laivan naisista. Ja kun hän tuli tästä vakuutetuksi, oli hän siitä melkein iloinen.

Neiti asetti hänen eteensä nuo ystävälliset totineuvot, tuon valkean vesikannun, soman sokerirasian valkoisine, neliskulmaisiksi leikattui-
ne sokuripalaisineen ja sitten vielä tuon pienosen, melkein neitseellisen konjakkikarahvin. Kun Antti näki nämä edessään ja katseli näitä, tuntui hänen sydämessään iloinen hypähdys. Syytä tietämättä oli hän niin onnellinen, että kihosi vettä silmään samalla kuin olisi tehnyt

mieli seisoalleen kimmahdamaan, kätensä ojentamaan ja kirkasemaan kimakka „hurraa“-huuto.

Oli tämä elämä kuitenkin toista kuin koulussa ennen! Jos tahtoi jotain maistaa, täytyi se tehdä salaa, lukon takana, jossain ahtaassa, mustassa kammarrissa. Usein ei ollut muuta kuin joku rikkinäinen pikari tai kahvikuppi, välistä ei sitäkään, jolloin piti ottaa putelin suulta. Jota vastoin nyt! Kuinka nyt oli toista! Kaikki oli valoisaa, puhdasta, somaa ja luvalista. Saa tehdä julkisuudessa, jokaisen nähden, vaikka entisten opettajainsa!

Antin oli käsi kalvosesta kevelänä ja pikkusormi pikkusen ulkona muista, kun hän nakkeli sokerin palaset lasiinsa. Harvoin oli hän oikeastaan vielä totia laittanut, mutta hän huomasi mielihyväkseen, että kaikki tämä kävi kuin oppineelta. Olisi voinut melkein sanoa, että hänellä oli taipumusta tähän.

Laiva teki juuri tuloaan Savonlinnaan. Se huhkasi myötävirtaan, ohitse linnan, joka seisoి synkkänä ja totisena hämärtäen taivasta vasten. Kaupunki näkyi epäselvästi kuutamossa, sieltä täältä tuikki tulia ikkunoista, jotka punaisina tippoina kuvastuivat veteen.

Kesti vähän aikaa, ennenkuin laiva ehti kääntää kupeensa laivasiltaa pitkin. Antti, joka katseli pienestä pyöreästä ikkunasta, huomasi

rannalla hämärän joukon naisia ja herroja, etenkin naisia, jotka kaulaansa ojentaen koettivat nähdä läpi pimeään, ketä laivassa olisi.

Antti oli aikeessa mennä kannelle. Mutta silloin tuli sisään tuo hieno tuntematon herra, joka ei ollut näyttäytynyt kannella sitten päivällisen. Hän tuli haukotellen ja kysyi hyvin veltosti, missä oltiin. Saatuaan kuulla, että oltiin Savonlinnassa, pyysi hän selteriä bufettineidiltä, joka oli hänkin seisonut ikkunassa ja katsellut rannalle. Antista oli tuo välinpitämättömyys savonlinnalaisista niin sopivata todelliselle gentlemannille, että hän jäi hänkin salonkiin ja istuutui totinsa ääreen, noudettuaan vaan sanomalehden luettavakseen tupakkihytistä. Ja hän oli nyt mielestään jo yhtä taitava ja varma matkustaja kuin tuo tuntematon herrakin.

Hän muisti entisestään, että kaupungin herrat tulevat tässä laivaan, ottamaan niin monta konjakkiryppyä kuin he suinkin kiireessä kerkiävät. Kun he tulevat, niin katselevat he tietysti tarkkaan jokaista matkustajaa ja nähdesseen hänen, ajattelevat he varmaankin: „kukahhan on tuo komea herrasmies, joka tuossa istuu“. Ja kun neitokset kysyvät heiltä, ketä oli laivassa, niin selittävät he, että „oli siellä muuankin solakkavartalainen, nuori ylioppilas, puettuna pitkään mustaan takkiin ja vaaleihin housuihin.

Hän istui itsekseen totilas-in ääressä, hyvin huolettomasti ja luki sanomalehteä.“ — „Kuka-se oli?“ — „Ei me hänen nimeään tiedetty.“

Vähän päästä työntäysikin herroja salonki täyteen ja jok'ikinen heistä katsahti Anttiin. Ja hän huomasi heidän toisiltaan jotain vielä kysyvänkin, tietysti sitä, kuka hän oli. Antti oli niinkuin ei heitä olisi ollutkaan. Ainoastaan silloin kuin hän terästi totiaan, sekoitti lusikal-laan ja vei lasin huulilleen, katasti hän sivu-mennen Savonlinnan herroihiin. — Mistä ihmeestä sai hän tämän arvokkaisuuden? ajatteli hän.

Herrat asettuivat rehevästi pöydän ympärille, huusivat sisään konjakkia ja seltteria, kut-suivat bufettineitiä Klaaraksi nauroivat usein ja käheästi asioille, joita syrjäisen oli vaikea kä-sittää huvittaviksi. Kun kapteeni kulki salon-gin läpi, pakoittivat he häntäkin kivistämään.

Vieraat melusivat kuin kotonaan niin kau-van kuin laiva seiso-i rannassa. Se näytti ole-van kuin heidän oma laivansa tai ainakin aivan heitä varten tähän tullut.

— Kippis vaan! Terve! Enemmän kon-jakkia, Klaara! Konjak, mykky meera konjak!

Vanhoja, entisiä ylioppilaita he olivat u-seimmat. Monta kertaa olivat he aikoinaan olleet menemässä ja monta kertaa tulemassa. Mutta kerran oli heidän täytynyt jäädä laivasta

pois ja sitten oli laiva aina mennyt ilman heitä. He olivat jääneet pyörimään tähän pieneen poukamaan, jonka sivutse valui ainainen ihmistulva alas suureen maailmaan, mutta jossa itsessään kävi hiljainen akanvirta. Riennettyään aikansa olivat he Savonlinnaan seisottuneet, takertuneet johonkin pieneen pikkukaupungin virkaan. Vaan joka kerta kuin laiva saapui satamaan ja etenkin näin syksyllä, jolloin paljon ylioppilaita matkusti alas, tultiin vanhoja muistoja uudistamaan. Oltiin niinkuin puoleksi matkalla ulos maailmaan, tuohon huimaavaan, hupaisaan Helsinkiin, joka vuosi vuodelta kuului tulevan yhä suuremmoisemmaksi, yhä iloisemmaksi.

— Mutta eiköhän hurjauta ja lähdetä mukaan!

— Lähtään! Me lähtään! Hoida sinä minun virkaani pari viikkoa!

Toinen lupasi hoitaa, sillä hän tiesi, ett'ei matkasta tule mitään. Oli sitä siksi usein ajottu. Enintäin voi tulla yöllinen juomamatka lähimmäiseen pysäyspaikkaan Puumalaan, josta toisella laivalla seuraavana aamuna varhain palataan takaisin, kovin kohmeloisessa tilassa.

Yht'äkkiä revähti salongin ovi auki suurella melulla ja oveen jäi seisomaan nuori, kaunis mies, ylioppilaslakki takaraivolla ja koko vartalo siinä hiukaan taapäin nojaten. Hän jäi tahallaan kynnykselle ja oli suotta ihmettelevinään.

— Mikä loistava seura! hän huudahti ja osoitti isolla näyttelijän liikkeellä pullotettua pöytää.

— Skool Kalle! huudettiin Savonlinnan herrain pöydästä. — Entrez, monsieur! Missä mies viivytelit?

— Heitin hyvästit kaikille vanhoille flammoilteni, joita on tuolla laivasilta huleisillaan, selitti hän ja astui sisään. Hänen perässään tuli vanhempi ylioppilas, punanenänen ja lihava.

Herrat olivat heti räjähtäneet nauramaan ja yltyivät yhä enemmän, kun joku joukosta kysäsi:

— Itkivätkö nuo edes?

— Eivät itkeneet . . vaan lupasivat liehuttaa nenäliinojaan.

Kalle oli nähtävästi kaikkien suosikki, sillä monelta haaralta häntä pöytään vedettiin, työnnettiin tuolia alle ja ojennettiin täytettyjä laseja.

— Se olen minä, joka tarjoon! Konjakkia ja seltterä kaikille näille herroille!

— Et, sinä et tarjoo! huudettiin toisaalta. Nyt on meidän vuoro! Ei tarvitse! Sinä maksoit samppanjan eilen!

Ja hänen suuhunsa melkein kaatamalla kaadettiin konjakkia ja seltterä. Samassa huomasi hän Antin, joka oli astunut esiin sanomalehtensä takaa.

— No, ka Antti! No, terve! Ka, no minnekkä sinä?

— Helsinkiin!

— Sinnehän minäkin! No sepä syt vasta! Käy istumaan tänne yhteen pöytään!

Antti huomautti siitä, ett'ei hän ollut tuttu näiden herrain kanssa:

— Etkö ole tuttu! . . Hyvät herrat, saanko luvan esittää . . .

Syntyi täydellinen epäjärjestys ja rumina pöydässä, kun kaikki nousivat ylös ja kaikki tahtoivat kätellä. Ja tuskin oli taas istuuduttu, kun kello jo soi kolmannen kerran ja laiva alkoi tehdä lähtöä. Juomia jäi joku määrä tähteeksi, vaikka niitä kilvan kaadettiin kurkuista alas. Ahneimmat hyppelivät laivasta maalle, kun se jo oli liikkeessä.

Eikä ollut taas salongissa muita jälellä kuin Antti ja Kalle ja tämän toveri.

— Ka, sinulla on totia, Antti! Eikö mekin Nieminen, oteta totia?

— Minä en kiellä en käske.

Bufettineiti tuli sisään ja Kalle kohteli häntä kuin vanhaa tuttua. Hän kutsui hänet lähemmä, painoi kätensä hänen olkapäilleen, katseli häntä ujostelematta silmiin ja väitti, että neiti oli lihonnut.

— Herra katsoo väärin . . . kaikki muut sanovat, että minä olen laihtunut . . .

— Kuka sanoo?

— Hyvin moni sanoo .. mitä herra tahtoo? —
Ja neiti koetti irtautua.

— Moni sanoo, matki Kalle ja löi häntä keveästi poskelle. — Tuo kaksi lasia totia!

— Se on mainio pitämään karvansa tuo Lotten.

— Kuinka niin? kysyi Antti, jonka kasvoille oli noussut hienonen puna.

— Minä olen tuntenut hänen jo monta vuotta ja yhtä verevä hän on aina.

— Missä sinä olet häneen tutustunut?

— No, tuossa hän jo tuopi! Kas, niin . .

Kalle veti hänet polvelleen niinkuin omaisuutensa ainakin eikä ollut tietävinäänkään hänen vähäisestä vastarinnastaan. Tyttö oli suuttuvinaan ja uhkasi huutaa. Ja samassa pujahti hän pois Kallen kainalon alatse niin taitavasti, ett'ei hän sitä suinkaan ensi kertaa tehnyt. Kalle antoi hänen mennä.

— Kyllä minä sen vielä saavutan, kehui hän alkaessaan totia valmistaa.

Anttia tämä kohtaaminen vähän vavahdutti ja pudisti sisästä niin kuin olisi ollut hiukan vilu.

— Missäkö tutustunut, Antti? Sinä kysyt kovin kokemattomasti. Ainahan se komea poika,

jolla on hattu näin takaraivolla . . . Ka, etkö prykää, Nieminen?

Nieminen, joka koko ajan oli ollut hiukan hämillään, suhahti jotain Kallen korvaan.

— Etkö ole esitetty . . . no, jos ei muuta puutu, niin tuossa tuokiassa . . .

Hän nousi seisoalleen, teki taas ison liikkeen, hymyili ja kumarsi juhlallisesti ja totisesti sekä Antille että Niemiselle:

-- Minulla on kunnia esittää tässä toinen toiselleen kaksi minun parasta ystävääni: herra Anders Ljungberg, ylioppilas, ja Civis academicus Abraham Nieminen . . herrat on hyvät!
— No, prykää nyt Nieminen!

Antti huomasi sen nyt ja huomasi vastakin, että Kalle kohteli toveriaan olantakaisesti ja aina pienellä pilkalla. Mutta toinen ei näkynyt koskaan suuttuvan. Löi leikiksi, taputti ystäväänsä olkapäälle ja sanoi häntä „siksi ainaiseksi pilkkakirveeksi.“

Kalle oli rikkaan tehtaanhoitajan ainoa poika. Isä antoi pojan elää mielensä mukaan. Koulussa ollessaan ei häneltä koskaan rahaa puuttunut. Mutta lukukauden lopussa oli hänellä kuitenkin velkoja kaikkialla. Alaluokilla tarvitsi hän rahaa makeisiin, joita koko luokka oli tottunut syömään hänen kustannuksellaan. Ylemmillä luokilla meni raha tupakkaan ja

punssiin. Kuudennella luokalla erosi hän koulusta ja sanoi syyksi peittelemättä sen, että hän tahtoi syksyllä metsästää uudella jäniskoirallaan. Talvet luki hän kuitenkin kaupungissa yksityisesti eikä myöhästynyt alkuperäisistä tovereistaan kuin vuoden.

Antilla oli aina ollut suuri kunnioitus häntä kohtaan. Sillä jo koulussa ollessaan osasi hän käyttäytyä niinkuin herra. Suosikkeja oli hänellä aina joku. Viimeksi oli Antti ollut. Kaikki hänen toverinsa siihen asemaan pyrkivätkin. Ja nyt oli hän Helsingistä haalinut käsiinsä tuon vanhan ylioppilaan, punanaamaisen, käheä-äänisen ja pyöreämahaisen.

— Lotten! kutsui Kalle sivumennen bufettineitiä, joka taas kulki salongin läpi, mutta ei tullut luoksi, ei ollut kuulevinaankaan. Kalle ei sitä sen enemmän pannut sydämmelleen.

He olivat saaneet lasinsa laitetuiksi ja kiihottivat kaikki kolme. Nieminen otti suunsa täyteen totia, pullisti poskensa ja antoi silmänsä mennä pyöreiksi kuin huuhkaimen silmät.

— Eilen illalla me oltiin ja elettiin Savonlinnassa, tänä iltana tehdään tässä totia, mutta huomenna istutaan jo Helsingissä.

— Eikö ajeta suoraan asemalta kappeliin Antti?

— Ajetaan vaan!

— Me ajetaan kappeliin syömään ja juomaan . . .

— Ja mässäämään, liitti Nieminen nauraen itse sanoilleen.

— No jo sitä eilen ja vielä tänäänkin mässättiin siinä siunatussa Savonlinnassa, päivitteli Kalle ja he alkoivat Niemisen kanssa muistella viimeisen vuorokauden viettoa.

He olivat ajaneet helvetinmoista karkua neljä peninkulmaa isän maatilalta hänen parihevosillaan. Ne olivat Savonlinnaan tullessa selältäänkin vaahdossa ja olisi saanut sammiolisen valkeata saipuan kuohua, jos olisi joka paikan puhtaaksi kaapinut. Olisi ollut ehtiminen edellisen päivän laivaan, mutta laivarannassa olivat äskeiset Savonlinnan herrat ja matka jäi seuraavaan iltaan.

Ensin ryypittiin rantaravintolassa ja sitten seurahuoneella, josta lähdettyä hurjauttiin piiritanssia tanssimaan keskellä toria ja asetettiin palovartija keskeen. Siitä olisi saattanut tulla helvettiä, jos ei viskaali itse olisi ollut parassa miessä. Nälkälinnan oli kurin vuoksi menty aamiaiselle. Pormestarilla oli istunto ja lääkäriellä vastaanottotunti. Suoraan kapakasta menivät kumpikin virkapaikkaansa ja tulivat taas takaisin jatkamaan. Silloin syönnyttiin tilaamaan samppanjaa.

— Etkö sinä, Kalle, maksanut itseksesi toista puolta?

— Minähän ne maksoin.

— Eikö sellaiset juomingit tule kalliiksi? kysyi Antti, joka ihmetellen kuunteli näitä sankaritöitä, jollaisissa ei itse ollut milloinkaan vielä ollut osallisena.

— Tuleehan ne vähän. Mutta' enpä ole ollut niin perinpohjaisella ja hupaisella retkellä sitten kuin kesällä Helsingissä.

Se oli ollut silloin kuin Kalle oli tavannut „tämän Niemis-rähjän, tämän rähjä-Niemisen.“ Samalla oli Kallen ylioppilasvifti. Kalle oli saanut pidennystä historiassa ja jäänyt muista kesemmäksi. Ei tahtonut kuitenkaan luku sujuu kesäkuumalla Helsingissä. Vasta heinäkuun alussa suoritti hän tutkintonsa lukematta muuta kuin ensimmäisen sivun vanhan ajan historiaa. Nieminen harhaili samaan aikaan hajanaisissa vaatteissa, kello ja valkonen lakki pantissa, pitkin polttelevia katuja eikä päässyt irtautumaan asunnostaan, johon oli velkaa koko lukukauden. Ylioppilashuoneen lukusalissa tapasivat he toisensa ja Nieminen iski kohta Kalleen esitellen itsensä hänelle. Hän oli saanut oivan kalan onkeensa. Samana iltana sai Kalle valkosen lakin. Koko yön he sitten hurrasivat. Kalle maksoi kestit ja Nieminen neuvoi kaikki käytävät paikat.

Kolme päivää vietettiin yhtä juhlaa. Välipä näillä isän rahoilla, johonkinhan ne olivat panttavat! Sitten lunasti Kalle uuden ystävänsä irti sekä asunnosta että panttilaitoksesta ja vei hänet kotiinsa maalle.

— No oli se vifti sekin, jos oli eilinenkin! — Kun me aamulla ajettiin kotiin kaupungin laitapuolista, niin piti tämän lakin olla niin viinin ja portterin vallassa, että olisi vääntäen ruskeata vettä lähtenyt.

— Se hurja kun pyyhki puhtaalla lakillaan pöytää . . .

— Me ajettiin suoraa päätä Grapen mammaan ja tahdottiin uutta lakkia. Grapen mamma pui sormellaan ja torui: „Ai-jai noita nuoria studentteja . . . eilen ostettu uusi lakki ja nyt noin tahrittu!“ Mutta minä kysyin, ett'eikö rahallaan saa uutta ja viskasin satamarkkasen pöytään. Lakki tuli ja tuossa se on!

— Muistatkos, mitä se vielä muuta sanoi?

— No mitä?

— Noin kauniille nuorelle studentille minä annan paras lakki, mikä minulla on.

— Lakki kuin lakki!

Ja samalla heittäytyi Kalle kyljelleen sohvalle, nakaten lakkinsa juoksemaan pitkin pöytää. Se liukui sileää pintaa myöten yhtä kyytiä lattialle. Nieminen yritti nostamaan sitä.

— Anna olla, Nieminen . . . Kuuletko . . . minä kiellän sinua koskemasta minun lakkiini. Helsingistä ostetaan uusi! — Arvaappas, Antti, paljoko meni jo sinä yönä? — Kappaleen toista sataa meni!

— Mitäs isäsi sanoi?

— Ei se ukko sano mitään milloinkaan. Kysyy vaan, kuinka paljon minä tarvitsen eikä ole tiliä tahtonut vielä milloinkaan.

Antti katseli toveriaan, joka puoleksi loikoi sohvalla. Otsa oli valkonen, hieno ja soikea. Nenä oli heikosti koukistunut, huulet punaset ja paksunlaiset. Silmät olivat siniset, mutta kiiltivät nyt väsymystä ja alkoholia. Tukasta oli kähärä limautunut otsaan kiinni. Mustien viiksien alkua orasti ylähuulessa. Puku oli hie-
man epäjärjestyksessä.

Kallella oli aina ollut suuri vaikutusvoima Anttiin, joka joutui helposti sellaisten johdettavaksi, jotka olivat kokeneet ja tiesivät enemmän kuin hän. Nyt ihaili hän Kallea etenkin hänen huolettomasta ja varmasta käytöksestään. Hänen ei tarvinnut tehdä tiliä isälleen mistään. Hän ei välittänyt vähääkään valkeasta lakistaan, jota hän, Antti, oli koko kesän suojellut kuin silmäteräänsä ja jonka varjelemisesta äitillä ja sisarilla oli ollut ainainen huoli. Sata-
markkasia oli hällä rutistettuna kukkaro täyteen

ja liivien taskuissa helisi hopea- ja kuparirahoja irtaallaan. Antilla olivat rahat lompakossa, joka oli ommeltuna povitaskun vuoriin kiini. Ja vähitellen kasvoi Kalle hänen silmissään esikuvaksi vapaasta miehestä, semmoisesta, joksi hänenkin määränsä oli pyrkiä.

Kaikki kolme terästivät he lasejaan, joivat ja jatkoivat samaan suuntaan. Lasit tyhjenivät nopeasti, varsinkin Niemiseltä, jonka lihava, pehmyt ja kesakoinen käsi vähä väliä ahnaasti kouristi omaansa ja keikisti sen, niinkuin näytti, sekä suuhun että silmiin. Kalle kertoi nyt tarkemmin, missä he tuona suurena Helsingin viftiyönä olivat olleet. Hän nimitteli katuja ja niiden numeroita, mainitsi paikkoja, joilla oli omituiset salaperäiset nimensä. Ja merkitsevästi silmää iskien Antille lupasivat he Niemisen kanssa hänellekin niitä näyttää, jahka perille jouduttaisiin. He tuumivat, että jos Augusta vielä on entisessä paikassaan, he ajavat sinne.

— Se oli ihan hurjistunut tähän Kalleen, kertoi Nieminen.

— Minä en tahtonut millään lailla päästä hänestä erilleni, lisäsi Kalle nähtävästi mielissään.

Antti oli kyllä osiksi kuullut tällaisista puhuttavan. Hän oli usein pitkät hetket vuoteellaan maaten ja metsässä selällään loikoen

niistä haaveksinut, niitä mielessään kuvaillut ja loihtinut eteensä oudon hekkumallisen maailman. Mutta sellaisesta, mitä Kalle hänelle nyt kaikesta siitä kertoi ja maalaili elävissä ja rajuissa piirteissä, ei hän ollut osannut uneksiaakaan. Hän kuunteli vavistus rinnassa ja hengitti epävarmasti ja lyhyesti, kauvan huokumistaan pidätellen, samalla kuin kasvot olivat kuin jäykistyneet. Silloin tällöin teki hän jonkun kysymyksen, joka tuli arasti esille, vaikka hän koetti asettaa sen siihen muotoon kuin hän kyllä olisi kaikki pääasiassa tiennyt, vaikk'ei ollut muutamista sivuseikoista selvillä. Helsinki rupesi kangastamaan hänen edessään tummanpunaisena, samettisohvaisena huoneena, josta lähti hurmaava parfyymi, jossa oli salainen puolihämärä, jossa liikkui väljävaatteisia olennoita, mitkä ihan lähelle tunkivat, istuutuivat polvelle, kietoivat käden kaulaan ja toisella soittivat pianoa, johon lauloivat kevyttä, hehkuvata säveltä, tuota samaa, jota Kallekin hyrähteli: „frallallalla, natten ä' bra!“ Nuo olivat olleet siellä, ne olivat nähneet sen kaikki ja monta kertaa kokeneet. Ja hänkin saisi sen kokea . . he veisivät hänet sinne . . ehkä he jo huomenna . .

Hän oli käynyt kasvoiltaan kalpeaksi ja lasia ottaessa vapisi käsi tuntuvasti.

Kallen lakki loikoi yhä lattialla. Bufettiin neiti huomasi sen ohikulkiessaan ja nosti pöydälle. Silloin käytti Kalle taas tilaisuutta ja veti hänet Antin editse luokseen. Vastustuaessaan tuli tyttö kädellään varanneeksi Antin polveen ja puristaneeksi sitä. Kalle asetti lakkinsa neidin päähän.

— Se sopii mainiosti, kaikki minun lakkini ovat sopineet sinulle erinomaisesti!

— Koettakaa minunkin lakkiani! sanoi Antti epävakaisella äänellä, otti lakin Lottenin päästä ja koetti panna omansa sijaan.

— En minä herran lakista huoli! Ja Lotten esti sen kädellään.

Kalle tuli Antille avuksi:

— Miks'et huoli?

— En huoli!

-- Sinun pitää huolia! On hän yhtä komea poika kuin minäkin . . kas noin, ja maista nyt hänen lasistaan!

Vaan tyttö maistoi taballaan Kallen lasista.

— Koska sinä olet noin uppiniskainen, niin kiedot sinä rangaistukseksi kätesi hänen kaulaansa ja suutelet häntä sovinnoksi poskelle. Hän on sinuun ihastunut.

— Kapteeni tulee! Ja minun pitää mennä pöytää kattamaan.

— Ei tule! Pian nyt! — Ja Kalle sysäsi

hänet omasta sylistään Antin syliin. Mutta kun Antti tunsí hänet polvellaan, olivat häneltä voimat kuin poissa eikä suutelemisesta tullut mitään, vaikka tyttö nähtävästi jo olisi ollut suostuvainen. Antti oli vaan hämillään ja veti ja puhalsi paperossia, niin että pihisi. Lotten sai siitä savua henkeensä, alkoi rykiä ja nousi pois.

— Ka, no miks'et sinä suudellut?

— Miks'et sinä suudellut, sanoi Antti, naama tyhmän nolona.

— Ei, kuule Antti, ei sitä sillä tavalla . . sinä et osaa vielä ollenkaan naisten kanssa, rupesi Kalle häntä neuvomaan. Ole sinä, niinkuin minä olen . .

Ja Kalle oli naisten kanssa niin, että hän aluksi „impponeerasi.“ Käyttäytyi huolettomasti, tuskin oli huomaavinaanakaan, puheli seuroissa herrojen kanssa, ja katsahti vaan silloin tällöin naisten puoleen. Jos sitten puheli, ei antanut missään myöten, väitti vastaan sitä, jota tahtoi miellyttää, ja oli muille kohtelias. Mutta kun sitten sattui ovesa vastaan tulemaan, niin lähetti yht'äkkiä syvän katseen silmästä silmään. Ja jos joutui kahden kesken puhelemaan, muutti kokonaan käytöksensä, ja oli ystävällinen ja suopea. Franseesiin ei häntä ensiksi pidä itse pyytää, vaan pitää toimittaa

niin, että tulee vis-à-vis'iksi. Figureessa voipi taas pelata silmillään ja kun tulee naisten vaihdos, niin silloin on lujasti puristettava. Naiset pitävät siitä, että heitä lujasti puristaa. Jos heitä ottaa hellävaroen kiinni, niin heistä tuntuu pahalle ruumiissa.

Kaikki hän tiesi tuo Kalle. Oli häntä koko mestari. Antti muistutti häntä siitä, että koulussa ollessahan olivat kaikki tytöt häneen rakastuneet.

— Enemmän konjakkia! huusi Kalle inostuen. — Ja lämmintä vettä!

Anttia alkoi jo kuumentaa, mutta urhoolisesti ryyppäsi hän pohjaan ja pudotti uudet sokerit sulamaan. Kun Lotten toi pyydettyjä tavaroita, tempasi Antti häntä vyötäisistä.

— Herra Jumala! kirkasi tämä, vesi on tulisen kuumaa . . antakaa minun olla!

Vettä räiskähti hiukan hänen hameelleen ja suutuksissaan sitä pyyhkien poistui hän. Kalle sai taas aiheita neuvokkeihin.

— Sinä näytät liika kiihkeältä. Se laimentaa tuommoisia tyttöjä. Niiden kanssa pitää olla kylmä. Etkö nähnyt, kuinka minä olin äsken? Otin hänet aivan välinpitämättömästi polvelleni. Niinkuin koiran. Seh, tule tänne, pane pääsi tähän! Katselin rauhallisesti ja juttelin tavallisia asioita. Sitten työnsin hänet

sinun syliisi. Kun niille niin tekee, niin ne eivät lähde vaikka puistaisi. Tarttuvat vaikka jalkaan ja jos eivät muuten pysy, niin pureutuvat kantapäähän kiinni.

Antti ei puhunut siihen mitään. Mutta nyt hänen poskensa hehkuivat ja yht'äkkiä hän villiintyi.

— Terve miehet! Nyt me ryypätään! Ja huomenna ajetaan junalta suoraan! Ajetaanko, Kalle? Hei!

— Hei, hei! Kas, Anttia vaan! Se on päätetty asia että ajetaan. Terve, Antti! Sinä et ole hukassa, kun olet miesten seurassa! Sinunkin pitää oppia maailmaa tuntemaan ja meidän kanssamme sinä opit.

— Minä aijonkin oppia maailmaa tuntemaan.

Antti jo vähän sammalti. Tuutingit rupeivät nousemaan huimaavalla vauhdilla häntä päähän. Korvissa soi ja humisi ja hänen oma äänensä kumahteli luonnottomalta. Lotten, joka katti illallispöytää toisella puolen salonkia, hämmöitti kuin jostain toiselta rannalta.

He söivät illallista. Pöydässä oli ainoastaan herroja. Puheltiin paljon ja juotiin olutta. Antti ei nähnyt kaikkea oikein tarkkaan. Siinä oli pöydällä kaikenlaista punaista ja viheriäistä. Hän söi enimmäkseen vaan yhtä lajia, mitä

lienee ollut lihalaitosta. Hän ei puhunut mitään, mutta hymähti välistä itsekseen. Sitten alkoi naama tulla onnettoman näköiseksi. Ja yht'äkkiä loppupuolella illallista nousi hän mennäksseen.

— Minne sinä menet, Antti?

— En minnekään.

— Voitko pahoin? Sinä olet ihan vaalea.

— En minä voi pahoin . . minä voin aivan hy-yvin. Kyllä minä tulen kohta.

Mutta mennessään horjahti hän oven pieltä kohti. Kapteeni kuiskasi Kallelle, joka oli saanut kunniapaikan hänen vieressään:

— Merenkäyntiä tyynessä vedessä.

Ja Kalle ja Nieminen nauroivat yhdessä kapteenin kanssa nuoren miehen vahingolle. Kalle kysyi, saisiko hän luvan tarjota kapteenille konjakkarin. Kapteeni suostui ja pian oli hän takertunut kaskuihinsa kiinni. Niemisellä oli koko ajan kasvot valmiina nauruun laukiamaan.

Se voimakas tunne, mikä Anttia äsken oli kohottanut kuin rinnassa pullistuva ilmapallo, oli nyt kokonaan poissa ja sen sijan täytti surkea pahoinvointi. Hän tapasihe seisomasta ulkona viileässä tuulessa ja painoi jyskävää ohimoaan kantta kannattavaa rautaa vasten. Vaan ohimon kohta ei tahtonut pysyä pyöreän

raudan nojassa. Se luiskahti yhtä mittaa pois ja hattu vetäytyi vähitellen kalelleen, ihan silmille. Antti tunsi sen ja tajusi hämärästi putoamisen vaaran. Ihmeteltävällä varovaisuudella vei hän toisen kätensä lakkiin, samalla kuin toisella piti lujasti kiinni raudasta, ja asetti sen viereensä penkille. Koetti painaa yhäkin ohimoa ja poskea kylmää rautaa vasten, joka teki hyvää. Siinä hän pysyttelihe vähän aikaa, ilkeä, yhä paheneva tunne sydänelässä. Hän kuuli epäselvästi laivan jyskytystä ja erotti vaan hämärästi kuun valojuovan alhaalla laineiden harjalla. Joku ajatus oli hänelle muodostumaisillaan jostain asiasta, mutta ei siitä pitkään aikaan mitään valmista tullut. Vihdoin selvisi se siksi, että kunhan ei vaan hänen hattunsa putoaisi penkiltä järveen, kun tuulee. Mutta silloin puserti yht'äkkiä hänen sisuksiaan kuin synnytystuskissa, alhaalta tunki ylöspäin hiukaseva kipu, ja pani pari kertaa surkeasti voihkasemaan. Kun se oli ohitse, oli hiukan helpompi olla, mutta otsalle oli noussut kylmä hiki.

Pekka sattui tulemaan alhaalta salongista ja kuuli sen vaikeroimisen, jonka tuska pusersi Antista.

— Mikä sinua vaivaa, Antti?

— Ei minua mikään vaivaa. Usko pois, että ei minua mikään vaivaa.

Hän ei olisi millään lailla tahtonut tunnustaa, että hän oli juovuksissa ja hän koetti puhua niin vakavasti kuin suinkin. Mutta kielien kompastelemisesta tunsii Pekka kuitenkin hetikohta taudin laadun.

— Mutta olethan sinä ihan juovuksissa! Ja missä siivossa sinä . .? Milloinka olet ehtinyt juoda itsesi noin juovuksiin?

Vaan Antti väitti, ett'ei hän ole . . hänellä on vaan paha elämä . . ei kuin hiukan kuuma salongissa . . ja oli tullut jäähdyttelemään. Menee vaan Pekka takaisin sinne, mistä on tullut . . ei tarvitse ollenkaan seista siinä. Hän menee itsekin takaisin salonkiin. Kalle odottaa häntä ja hän lupasi tulla.

Mutta kun hän liikahti mennäkseen, horjahti hän ja kolahutti jalallaan pahasti jotain käpsäkkiä penkin alla. Hän suuttui siitä ja tiuskasi vihaisesti Pekalle, että mitä hän siinä tiellä seisoo . . antaa hänen mennä!

— Minne sinä aijot mennä?

— Minä menen syömään illallista.

— Johan sinä olet syönyt illallista? Sinun täytyy oitis panna maata. Tule, minä vien sinut hyttiisi.

— Minä tahdon suudella Lottenia!

— Mitä tahdot?

— Minä tahdon suudella Lottenia, ja anna minun mennä.

Pekka koetti ensin houkutella häntä ja vetää rintapielestä pois. Mutta silloin Antti puutui yhteen kohtaan ja alkoi riidellä. Hän tahtoi välttämättä suudella Lottenia ja syödä illallista. Ja hän ojensihe menemään salongin ovea kohti.

Mutta silloin täytyi Pekan ottaa ankara luonto päällensä, niinkuin hän jälestäpäin kertoi, ja sanoa tuimasti:

— Sinä et mene nyt minnekään, vaan tulet koreasti alas hyttiisi ja panet paikalla maata!

Ja käsipuolesta vei hän Anttia kokka salonkia kohti. Ovessa koetti Antti vastustaa, mutta Pekka irroitti kädet ja työnsi hänet sisään. Mennä kolutessaan päätti Antti juopuneen viekkaudella, ett'ei hän siltä anna myöten, vaikka nyt on vaan näin antavinaan. Kunhan tulee alas, niin kääntyy hän takaisin.. Se luulee tuo, että hän näin vaan, mutta ei hän näin vaan.. hän on se poika, joka..

Mutta kun salongin lampun valossa huomattiin, että rinta oli märkä ja likainen, masentui mieli täydellisesti. Hänen uudet hienot vaatteensa semmoisessa siivossa. Ja itku oli vaan vähän matkan päässä kurkusta.

Pekka toimitti Antin hyttiin maata, veti kengät jalasta, auttoi vaatteita hänen päältään, nouti pullon selteriä ja juotti sitä sairalle. Sitteen kasteli hän käsiliinan kylmässä vedessä, ja hautoi sillä Antin ohimoita. Sillä lailla tahtoi hän istuttaa Anttiin sellaisen muiston, että juovuksissa olo on oikeastaan sairautta; joka oli näyttäytynyt tehokkaaksi keinoksi ensikertalaisia vastaan. Antti antoi hoitaa itseään kuin siivo lapsi. Sanaakaan sanomatta tuijotti hän kattoon, silmät kankeasti yhteen kohtaan ojenettuina. Pekka ajatteli tilaisuuden soveliaaksi varoitus- ja nuhdepuheen pitämiseen. Mutta ennenkun hän ennätti päästä alkuunkaan, oli Antti jo nukkunut. Pekka jätti hänet siihen nukkumaan ja painoi oven varovasti kiinni.

Hänellä itsellään oli kokkasalongissa maukusijansa. Sinne oli hän hilannut eväsvakkansakin. Se oli hänen ja Antin yhteinen ja sitä olivat olleet laittamassa Antin sisaret. Kuinka kaikki oli asetettu sopivasti ja maukaasti! Oli muistettu panna pienet servietitkin mukaan. Ja makeisia lomaan. Nuo sydämmen muotoiset piparikakut oli varmaankin pantu tarkoituksella. Pekka söi hitaasti, sillä se oli terveellistä. Syödessään ryypäsi hän vettä ja ajatteli ryypätessään: kyllä se on sentään terveellistä tämä kirkas vesi. Sitä kun juopi joka

aamu ja ilta, niin pysyy ruuan sulatus kunnossa ja mies elää vanhaksi. Monet suuret miehet eivät ole juoneet muuta kuin vettä ja saavuttaneet korkean iän. Olut, jonka voi lukea alkoholijuomiin, kuluttaa voimia. — Tuossa Antissa näkyy olevan taipumusta antautumaan viekotusten vietäväksi. Sen olen tänään huomannut. Mutta muuten minä en ymmärrä, mitä varten ne häntä siellä kotonaan niin ihailevat, Annakin. Hän on perheen ainoa poika ja liiaksi hemmoteltu. Semmoiset usein joutuvat turmiolle. Aina on häntä sanottu hyväpäiseksi, mutta en minä sitä ole niin erittäin huomannut. Se näkyy vasta siitä, miten luvut ja tutkinnot Helsingissä alkavat sujua. Minä pahoin pelkään niiden menevän hitaasti. Mutta mikäs niillä semmoisilla hätänä, joilla on varoja. Hän voi viipyä vaikka kymmenkunnan vuotta Helsingissä. Vasta sitten kun on elänyt mielestään tarpeeksi ja tyhjentänyt nautintojen maljan pohjaan saakka, alkaa hän todenteolla harrastaa toimeentuloaan. Kaikki käy yhtä helposti kuin sitäkin ennen. Kohoo vähitellen puoltolauseiden kautta, kun on isällä tuttavuuksia, saa helppotöisen viran ja elelee vaan.

Pekka oli lopettanut syöntinsä ja alkoi riisuutua. Tiloja oli useampia. Hän valitsi parhaimman lähellä kommodia. Sen päälle asetti hän

vaatteensa hyvään järjestykseen. Tarkasti kaulustintaan, jota ei vielä huomenna tarvinnut muuttaa . . vältti se näin matkalla, ja pesu on kallista Helsingissä. Veti varovasti kellonsa, ja sijoitti sen niin, ett'ei suinkaan putoaisi. Housut, joiden taskussa oli rahakukkaro, pantiin pään pohjiin.

Kynttilän sammutettuaan laski hän velkansa. Hän oli köyhä ja hänen oli täytynyt tehdä velkoja. Oli niitä kolmatta tuhatta. Mutta hän suorittaa tutkinnon syksyllä. Kolmen neljän vuoden päästä on ehkä oma paikka. Täytynee Annankin tuoda sen verran pesään, että pääsee veloistaan. Ukko kuuluu panevan pankkiin joka vuosi kolme tuhatta palkastaan. Helposti oli hän saanutkin Annan, vaikka sen ympärillä liehakoit muitakin. Siinä seuranäytelmässä oli hän jo huomannut varmat merkit. Rekiretkellä se sitten ratkaistiin. On se pulska tyttö. — Hohhoi! Kunpa saisi nyt hyvän ja halvan asunnon Helsingissä. Parasta taitaisi olla asettua maaseudulle rautatien varteen. Ja niin hän tekeekin.

Vähän päästä alkoi hänen nurkastaan kuulua pientä pihinätä ja hetken kuluttua kuorsasi Pekka.

Ruokasalissa istuivat myöhään yöhön Kalle ja Nieminen. Siellä oli saatu toimeen uusi vhisti kahvin ja liköörin ääressä. He olivat aikoja sitten unohtaneet Antin, joka hervotonna makasi selällään hytissään.

VI.

Aamulla heräsi Antti siitä, että laiva yht'äkkiä hiljenti kulkunsa ja kone alkoi käydä hitaammin. Hän kohotti päätään ja ensimmäinen tunne herätessä oli ankara kipu aivoissa, joita särki samassa tahdissa kuin laivan kone liikahteli. Ja kun laiva äkkipikaa alkoi tutista vimmatusti takaisin, pisteli päätä kuin tuhannen tulineulan kärellä ja silmä syyti säkeniä.

Tuntien polttavaa janoa, ahmasi hän vettä kuivaan kurkkuunsa ja koetti nukkua uudelleen. Mutta uni oli jo paennut ja kannella kolistiin ja käveltiin. Vaivoin sai hän mielessään esille edellisen illan tapahtumat, sillä joka kerta kuin hän koetti ajatella jotain, vihiasi otsaluuta kuin veitsellä. Ensin ei hän muistanut mitään, mitä oli tapahtunut ja kuinka oli tullut tänne hyttiinsä maata. Mutta kun sitten sattui silmään kommodilla oleva tyhjä seltteripullo, puoleksi kuivunut pyyhinliina ja surkeassa kunnossa olevat vaatteet, selvisi kaikki: miten Pekka oli häntä hoitanut kuin sairasta ja kuinka hän oli

ollut niin vetelä, ett'ei itse saanut kenkiä jalastaan. Se kaikki suututti häntä niin, että hän hetikohta laittautui nousemaan ja pukeutumaan. Sitä tehdessä täytyi hänen kuitenkin tuon tuostakin hammasta purren kirotta pään särylle, joka oli selälleen kaataa joka kerta kuin, hänen mielestään aivan tahallaan, sylen täysi halkoja aina romahutettiin kannelle juuri hänen hyttinsä kohdalla.

Kun hän kohosi kannelle, häikäsi silmiä kirkas päiväpaiste. Ilma oli läpikuultavan puhdas. Raitis aamutuuli puhalteli suurelta Saimaalta. Taivas oli sininen ja järvi oli sininen ja maat läheltä ja kaukaa kangastivat korkealle, kirjavina kellastuvista lehdistä. Laineen liike oli virkeätä kuin hyvästi maanneen ja vastanousseen. Rivakasti ajoi aalto aaltoa, laiva keinui vähän niiden varassa ja tuon tuostakin räiskähti vaahtoa ja vettä kimmahdaen laivan kupeesta ylös ilmaan, josta tuuli kantoi sakean sateen hienontuneita pisaroita aina ylös komentokannelle. Anttikin sai siitä pärskäyksen poskelleen astuessaan ulos salongin ovesta, jonka tuuli repäsi hänen kädestään ja paiskasi selälleen auki.

Koko luonto oli terve ja raitis ja sen rinnalla tunsu Antti itsensä sairaaksi, voimattomaksi ja milt'ei kurjaksikin. Ympäristön rait-

tius ihan kuin ivasi häntä. Oli niin paha olla kuin rikoksen tehtyä, josta ei ole pelastusta eikä anteeksi antoa toivottavanakaan. Hän koetti istua hiljaa kannella ja haihdutta myrkylisiä usvia päästään antamalla tuulen sitä valtoineen huuhdella. Mutta särky ei lakannut, pikemmin vaan kiihtyi ja silmissä tanssi taitaanranta kahtena päällekkäin. Turvattomana kyyrötti hän käppyrässä, väristen vähän ja kädet hihoihin pistettyinä. Hän oli epätoivossa itsestään ja tulevaisuudesta. Hänestä on jo ehkä tullut renttu, juoppo ja epäsideellinen eläjä, joka tuottaa surua suvulleen ja josta ei ole itselleenkaan iloa. Tämä oli kosto hänen epäsideellisistä ajatuksistaan eilen. Sillä ne olivat epäsideellisiä, ne bufettineidistä, ja kaikki, mitä Kalle oli puhunut. Jos hän kirjoittaisi äidille kaikesta ja saisi anteeksi ja tekisi lupauksen, ett'ei enää koskaan mitään maista. — Pthyi, kuinka suu oli pahan makuinen. — Helsinki oli kadottanut kaiken viehätyksensä. Se pelotti ja kammotti. Kun laiva kääntyisi takaisin tai särkyisi, niin että voisi palata kotiin. Hän kuuli Kallen ja Niemisen äänet salongin katossa olevan aukinaisen ikkunan läpi, josta kohosi jonkin haju. Se käänti mieltä niin, että oli tulla ylen. Bufettineiti, joka kulki peräkannella, inhotti häntä.

Pekka tuli kannelle, posket vielä kankeina nukunnan jäleltä. Antti kääntyi pois päin, vaan Pekka kierti eteen ja istuutui hänen viereensä.

— Huomenta! sancoi hän äänellä, joka osoitti Antille, että Pekka ajatteli eilistä tapahtumaa. Muuta ei hän kuitenkaan virkkanut, katseli vaan. Mutta se kävi Antille niin sietämättömäksi, että hän lähti alas salonkiin.

Kalle ja Nieminen olivat jo täydessä käynnissään aamuryppyjä nakkelemassa. Avosylin ottivat he hänet vastaan ja Kalle kaatoi kohta konjakkia hänellekin. Antti esteli ottamasta ja valitti kohmelotaan. Mutta Kalle osasi vallata hänet pian, selitellen, että ne kohmelot ne on niitä miesten tauteja ja että tämä on parasta lääkettä mitä olla taitaa.

— Usko pois, Antti! Saat nähdä, jos vaan tottelet minua! No, elä puistattele! Pohjaan vaan yht'äkkiä irvistelemättä . . koko pikari!

— Recoliandi causa! lisäsi Nieminen, ja he kumosivat ryyppyn kaikki kolme. Pekka tuli juuri sisään ja Antti korotti vielä uhallaa äänensäkin.

— No, terve mieheen sitten! Tämä on kuin voita leivän päälle! — Ääh!

Merkillisen makealle se nyt maistuikin. Ei ollut ollenkaan karvaalle. Niitä olisi jo saat-

tanut ottaa vaikka kuinka monta. Jos se tuo Pekka luulee, että tässä hänen happamista naamoistaan välitetään, niin erehtyy hän suuresti. Ja ensimmäistä rohtoryyppyä seurasi toinen ja kolmas. Joka kerta ottaessaan katasti hän ilkkuvalla syrjäsilmillä Pekkaan, joka oli istuutunut toiseen päähän pöytää ja oli selailevinaan ilmoituskalenteria.

He joivat itsensä hienoiseen, silmiä hiukan hämärtävään aamuhumalaan ja Antilla punottivat posket kuin keuhkotautiisen.

— Kyllä sinusta mies tehdään, vakuutti Kalle. Eikös ne ala sepät päässäsi takomasta tauvota?

Ne takoivat vielä, mutta takoivat kuin puuvasaroilla pehmoseen pumpuliin.

— Ei pakota enää!

— Ihmetteletkö sitä? Sanoinhan ma sen! Ja kun nyt syöt hiukan ja panet pitkäksesi vähäksi aikaa, niin olet terve kuin pukki nousemaan junaan Lappeenrannassa.

Oli yhtä huminata Lappeenrantaan tulo, tavarain kärryihin kanto ja kiivas ajo kaupungin läpi ylös seurahuoneelle. Antti oli Kallen ja Niemisen vietävänä ja Pekka sai tulla perästä, jos tahtoi. Miettinen ja Voutila olivat jo aikoja sitten unohtuneet, kun Antti, rautatietä ajaessaan yht'äkkiä näki heidät suurta kirstua

kantaen väistyvän tiepuoleen, minne pyörä heitti kuraa heidän vaatteilleen ohi kiitäessään.

Kävellessään vähän ennen junan lähtöä Lappeenrannan asemasillalla, oli Antti jo kokonaan toinen mies kuin Kuopiosta lähtiessään. Nämä pari matkapäivää olivat kypsyttäneet häntä silmään tuntuvasti. Liikkeet olivat jo paljoa huolettomammat ja käynti rennompaa. Hattu oli solunut alas takaraivolle, palttoo oli auki eikä nenäliinan kulma enää piipottanut niin arasti ja viattomasti rintataskusta esille. Edellisen illan juonnista oli jo kaikki katumus haihtunut. Antti muisteli sitä nyt ilmeisellä mielihyvällä. Sillä nukkuttua useita tunteja seurahuoneella oli jälellä ainoastaan miellyttävän suloinen hermojen väsymystila. Ääni oli karkea ja miehekäs ja tuli rinnasta. Silmäys odotus-salin suureen peiliin näytti vähän velton ja välinpitämättömän katseen ja silmän pohja oli tumma ja syvä.

Asemasillalla parveili ihmisiä ja he kulki-vat Kallen kanssa milloin minkin ryhmän mukana tehden havaannoitaan. Naisia he varsinkin tarkastivat. Erillään muista käveli siinä hitaasti ja joutilaan näköisenä muuan tummarerinen ja komeavartaloinen nainen. Häntä he seurasivat,

kulkivat ohitse ja kiersivät vastaan. Kalle kuis-
kasi Antille jotain korvaan, jota Antti ei otta-
nut uskoakseen.

— Sinä panet omiasi! Tuoko hieno nai-
nen, joka astuu kuin ylimys?

— No saat olla varma, ett'en minä erehdy.
Etkö luule minun häntä tuntevan! Hän oli
Helsingissä keväällä ja on nyt luultavasti täällä
vaan läpimatkalla Pietariin. Tiedä sinä, että
täällä suuressa maailmassa on niin, että kuta
hienempi, sitä —

Sen jälkeen mitä hän nyt kuuli ja mitä
Kalle vast'ikään seurahuoneella oli kertonut
seikkailuistaan bufettineidin kanssa viime yönä,
— oli Antti valmis uskomaan mitä hyvänsä ja
kenestä hyvänsä. Ja sillä silmällä alkoi hän
katsella kaikkia ohikulkevia. Sillä yksi ainoa
ajatus hallitsi häntä yhä voimakkaammin. Ajatus
tuosta salaperäisestä, omituisesta, tähän saakka
saavuttamattomasta, mutta kukaties tuossa tuo-
kiossa luo tulevasta. Jonka hän ei ollut perillä
vielä eikä tiennyt, missä se oli, mitä se oli ja
kuka se oli, mutta jota lähenevänsä hän tunsi.
Hän tunsi lähenevänsä uutta, entisestä ihan eroa-
vaa ilmapiiriä, johon jostain leviää outo, hur-
maava tuoksu, mutta sellainen, jota voi hyvin
hengittää ja jossa tuntee tulevansa hyvin viih-
tymään. Ja melkein huumaukseen saattoi hänet

se, kun hän ajatteli, ett'ei ole estämässä enää mikään, että kohta on ulottuva ottamaan ja saava syliinsä sulkea — niin pian kuin vaan kätensä ojentaa ja tarttuu kiinni.

Ja lupaus siitä oli jo jokaisessa veturin kiihkeässä vihellyksessä ja junan kiivaassa kullussa ja nopeasti jälelle jäävissä asemissa, joka kaikki tiesi sen, että matka lyhenee joka hetki ja sen määrä Helsinki lähenemistään lähenee. Helsinki! johon kiidetään yhä kiihtyvän virran vauhdilla ja joka odottaa kuin kuplia kiehuva suvanto ja aina vaan ahnaammin itseänsä kohti nielee.

Joka paikassa, pitkin koko matkaa oli outouden ja uusien tuntemattomain ihmisten viehätys. Kaipiaisissa syötiin päivällinen ja juotiin mahtavasti viiniä päälle. Vastapäätä istui hienoja sporttipukuisia ulkomaalaisia, joista muutamalla oli punanen turkkilainen tupsuniekka fetsi päässä. Toisilta asemilta tuli rikkaan näköisiä naisia ja herroja, jotka ajoivat kiiltävillä ajopeleillä ja korskuvilla hevosilla, kuskit ja lakeijat mukana. Ne nousivat kaikki toisen luokan vaunuihin eikä Antti saanut nähdä heitä muulloin kuin junan seistessä asemilla. Silloin meni hän ulos kävelemään, kulki ikkunasta ikkunaan ja tarkasteli uteliijaalla ihmetyksellä noita, jotka väliäpitämättömästi sohvain

selustimiin nojasivat ja katselivat huolettomasti ulos. Mitähän ne mahtoivat hänestä ajatella? Olikohan hän heidän mielestään hyvin maaseutulaisten näköinen? Voisiko hän koskaan tulla oikein hienoksi herraksi ja istua noin kauniin naisen vieressä ja puhella hänen kanssaan noin hauskaasti kuin tuo näytti tekevän.

Joka asemalla tuli lisäväkeä junaan. Riihimäellä oli niitä jo odottamassa silta mustanaan. Juna seisoj siinä jonkun aikaa ja ihmisjoukko käveli eloisasti edestakaisin valaistussa katoksessa, jonka seinät hohtivat kirjavina jos johonkin väriin välkkävistä ilmoitustauluista. Odotettiin toista junaä vastaan tulevaksi. Se läheni kohisten kuin ukkospilvi, loistavat lyhdyt otsassa, ja puhalsi vastustamattomalla voimalla eteenpäin, kiidättäen pitkän jonon uusia vaunuja sillan sivuun ja pelmahuttaen huoneet täyteen uusia matkustajia.

Vetureja, joissa vaski ja teräs kilvan kiiltelivät, vaihdettiin, ja ne kiitivät kuin vallattomat pääskysset sivuratoja myöten toistensa ohitse ja toisiansa vastaan päästäen mennessään kimakan, virkeän sävelen.

Se oli uutta Antista kaikki tämä ja pakoitti veren hänen suonissaan virkeämpään liikkeeseen. Joka asemalla, missä oli ravintola, hän jotain nautti, milloin hedelmän, milloin lasin

viiniä, milloin Kallen ehdotuksesta konjakkarin tai olutta. Junassa ei hän kauvan voinut paikoillaan pysyä. Hän kulki vaunusta vaunuun, niin että ovet rämähtelivät, istui vaan vähän aikaa kussakin ja seisoskeli ulkopuolella vaunujen välissä. Juna kiiti joskus niin päätä hui maavaa vauhtia, että täytyi pitää kaiteesta kiinni. Se ryntäsi rasahtaen pienten rautasiltojen poikki, syöksyi hihkaisten kallion keskeen ja seinät kalahtivat kuin kahleiden kaikua. Kone huohotti ja tuhutti kuin jättiläinen suurista keuhkoistaan. Kirpoellen lennähtivät kipunat mustaan metsään kuin ukkosen salamet ja oli kuin olisi koko tässä menossa ollut jotain intohimoista hehkua ja silmäin tulista säihkettä. Ja ilma oli lämmin ja kesäinen ja vihreys vielä vallalla puissa, joiden lähimmäisiä lehtiä lyhdyt veturista ja valo vaunujen ikkunoista valaisivat, jättäen tummiksi ta'ampana olevat.

Matka läheni loppuaan. Lähdettiin Malmin asemalta ja kunduktööri ilmoitti seuraavaksi asemaksi Helsingin. Nukkuneet hypähtivät ylös ja alkoivat suoriutua jättämään juna. Samanseuralaiset, jotka olivat matkan varrella hajaantuneet eri vaunuihin, hakivat toisensa ja järjestivät tavaransa. Väsymys, joka loppumatkalla oli laskeutunut kuin pöly päälle, tylsentä-

nyt kasvojen piirteet ja laimentanut liikkeet, oli kadonnut.

Loppumatkalla oli Anttikin alkanut uupua ja mieli ruveta raukeamaan. Hän oli painautunut istumaan yksinäiselle kapealle penkille vauunun nurkkaan. Kun hän äkkiarvaamatta kuuli Helsingin nimeä mainittavan äänellä, joka oli hänestä melkein uhkaava, niin häntä yht'äkkiä rupesi epäilyttämään. Kaikki se, mitä hän äsken oli halunnut saavuttaa, rupesi häntä pelottamaan. Häntä pelotti se, mitä hänelle oli matkalla kerrottu ja mitä hän oli kokenut. Enin kaikesta hänen omat aikomuksensa ja toiveensa tuosta uudesta elämästä, jota hän niin kiihkeästi oli haaveksinut elääksensä ja joka oli tuossa tuokiossa alkava. Eikä voinut sitä enää lykätä toistaiseksi, tuonnemmaksi. Sillä juna karkasi eteenpäin kuin ohjaton, hurjistunut hevonen alamäkeä, niin että joka hetki luuli pyöräin radalta hyppäävän ja suistuvan suin päin tiepuoleen. Se kammotti vasten tahtoakin, ja veturillakin tuntui olevan tieto jostain vaarasta, koska se yhtämittaa vihelsi ja välistä niin valittavasti ja surkealla soinnulla kuin olisi ollut hätä ihan jalkain alla. Miksi oli Pekkakin poissa? Hän oli jäänyt jollekin pienelle asemalle eikä aikonut tulla Helsinkiin ennen kuin tentteeraamaan. Olisi hän voinut tulla perille

saakka. Minne hän osaisi yöksi yksin? Kallen ja Niemisen kanssa ei hän enää milloinkaan . . ne olivat tulleet hänelle jotenkuten vastenmiehisiksi.

Kalle tuli toisesta vaunusta ja näytti olevan virkeimmillään. Hän oli junassa tavannut tuttavvia ylioppilaita ja saanut heidän kauttaan joitakuuta uusiakin. Riihimäeltä saakka oli heitä istunut seurue korttia lyömässä, sittenkun oli konduktööri saatu hommaamaan mukava pelilauta polvien päälle. Antti ilmoitti, että hän aikoi ajaa yöksi Villensaunalle.

— Ajetaan ensin Kappeliin, niinkuin on ollut puhe pitkin matkaa.

— Kyllä minä mieluummin hakisin yösjän nyt kohta.

— Joko sinä alat jänistää? Elä sinä olenkaan, tule vaan mukaan . . meitä tulee täältä hauska seura iloisia poikia.

— Minnekkä me Kappelista?

— Luota sinä vaan minuun! Me pidämme hiiden hauskaa tänä yönä!

— Entäs tavarat?

— Ne noudamme huomenna asemalta.

Antti koetti kyllä rohkaista mieltänsä ja kohentautua entiselleen. Mutta ei hän enää oikein tahtonut päästä jaloilleen. Hän kallistui ikkunaa kohti ja koetti tunkeutua pimeän läpi.

Ei hän sieltä kuitenkaan nähnyt muuta kuin omat kalpeat kasvonsa ja vaunun sisuksen. Mutta samassa välähti ihan ikkunan alla jonkun vartijatuvan lyhty niin vihaisella vauhdilla, että oli silmän reväistä mennessään. Ylempänä kallioiden huipuilla ja etäämpänä metsän sisässä tuikki huvilain tulia. Alppilan huvimajassa lähellä rataa oli valaistua ja sieltä näkyi soittokunnan keltaiset torvet ja tanssivia päitä. Luultavasti oli siellä jotkut huvit. Siinä, missä rata katkasee ajotien, oli portti suljettu ja portin nojassa ihmisiä. Ajureja odotti taampana ja heidän lyhdyillä varustetuilla rattailaan istui herroja, jotka huiskuttivat junalle lakkejaan. Mutta kohta paikalla rynnättiin taas pilkkosen pimeään kallion sisään. Ja yht'äkkiä tunkee korvaan veturin pitkä, soikulainen tulovihellys. Siis ollaan tuossa tuokiossa perillä! Antti kii ruhti ulos vaunusta. Juna juoksi hiukan hiljennettyä vauhtia tyynen Töölön lahden poikki. Kahden puolen kuvasti siinä tulia monesta kerroksesta. Ne ovat siis Helsingin tulia! Edessä päin loimotti taivas punaisena kuin tulipalossa. Se on Helsingin valaistus! Nyt näkyi Kaisaniemen ravintola ja ihmisiä sen balkongilla. Keilihuoneen avatuissa ikkunoissa oli herroja paitahihasillaan. Vaunu nytkähteli vekseleissä. Ihan kohta seisottuu se Helsingin asemahuo-

neelle! Anttia vapisutti hermostuttavasta kylmyydestä, joka lähti rinnan pohjasta, värisytti olkapäitä ja löi hampaita yhteen.

Kun juna seisottui lasisen katoksen alle ja piti astua ulos vaunusta, ei hän ollut päästä paikaltaan. Polvinivelet olivat niin vetreät, ett'eivät tahtoneet kantaa. Hän oli taas kadottanut Kallen näkyvistään ja häntä haikaellessaan vei hänet väkivirta mukanaan huoneesta huoneeseen, joissa oli kahden puolen seisovana pylvästönä odottavia ja katselevia. Niiden joukosta — Antti tunsu ja huomasi sen — iskettiin häneen tummia, tavottelevia silmiä, jotka otsatukan alta lähettivät häneen houkuttelevat katseensa ja etsivät liittolaista hänen silmäyksistään. Vaan hän vältti niihin vastata, ne häntä arkiuttivat ja pelottivat ja hän kiiruhti pois. Ja kun Kalle tapasi hänet palttoon helmasta, niin hän hätäisesti pyysi uudelleen, että mentäisiin pian . . . mentäisiin pian pois johonkin hotelliin ja etsittäisiin yösija.

Vaan Kalle ei ollut sillä korvalla kuulevinaankaan. Hän tarttui lujasti Antin käsi- puoleen ja veti hänet jälessään joukon läpi, joka tunki päälle joka taholta. Antti antautui puoleksi väkisin tämän anastuksen alaiseksi samalla kuin se kuitenkin oli mieleen ja teki turvallisen vaikutuksen.

Odotussalissa oli vastaan ottamassa koko joukko vanhoja tuttavია. Ne olivat ylioppilaita, Kuopion lyseon läpi käyneitä. He tulivat nyt kuin toverit ja ottivat heti haltuunsa, vaikka olivat olleet yläluokkalaisia. Ennen oli heihin suurella kunnioituksella katseltu ja vastaan tultaessa lakkiakin nostettu. Mutta nyt asettuivat he vertaisiksi ja tarjosivat apuunsa. Heidän ehdotuksensa oli sama kuin Kallen ja yksimielisesti päätettiin ajaa Kappeliin.

Antilla ei nyt enää ollut juuri mitään sitä vastaan. Äskeinen arkuus ja vavistus vähenivät vähenemistään, kun yksi vastaantulijoista otti hänet huolekseen, tarttui lujasti käsipuoleen ja kuletti ulos asemahuoneesta. Tungeskelleksaan joutuivat he pakkautumaan kahden naisen editse, joille Antti huomasi toverin salaa hymyilevän ja iskevän silmää.

Astuttaessa ulos asemahuoneen avarasta ovesta, näytti Helsinki ottavan tulijoita vastaan kuin kunniavieraita. Oli kuin olisi ollut juhla tulossa. Rautatietori oli ympäriinsä tulitettu. Korkeissa, moninkertaisissa rakennuksissa oli ikkuna ikkunan vieressä valaistuna. Ylinnä muita loisti *Ateneum* sähkötulien vallassa ja toisella puolen toria jonkun hotellin portin päällä liekehti suuri pyöreä sähkölamppu, himmentäen ympärillään kaikki muut valot. Ase-

mahuoneen edustalla oli pitkässä mustassa jonnossa odottavia ajurien rattaita ja suurten ravintolain komeita vaunuja, joiden edessä ja takana istui merkkipukuihin puettuja palvelijoita. Huudettiin ristiin rastiin numeroita ja ajurit vastasivat korkealla äänellä: „täällä on!“ Kannettiin tavaroita, nostettiin rattaille ja lähdettiin ajamaan yli rautatietorin, josta toisia riensi vastaan. Melulta ja huminalta ei tahtonut omaa ääntään kuulla. Ja tämä ei kuitenkaan ollut juhla mikään. Antti tiesi, että se oli tavallinen Helsingin arkipäivä, päivä niinkuin jokainen toinenkin. Mutta hänestä oli sillä kuitenkin juhlan luonto, ja se tulisi aina kestäämään tämä tällöinen juhla!

— Kappeliin!

Vaunujen pyörät, joiden päälle he selkäkenoon heittäytyivät, olivat gummilla päällystetyt eikä ajaessa kuulunut muuta kuin hevosen rautakenkäisten kavioiden kalke kiviseen kaatuun. Eikä tuntunut istuessa täristystä mitään, ainoastaan pehmonen pudistus ruumiissa.

He ajoivat viistoon torin yli, poikkesivat Mikonkadulle ja siitä taitavalla ruumista ulospäin painavalla vierrähdyksellä leveälle, pitkälle Esplanaadille, jonka toisessa päässä lyhtyrivi puristautui kaitaiseksi kiinni meneväksi käreksi. Kasvoja vastaan tuoksahti lämmin ilma, niin

lämmin kuin kesällä. Puodit olivat jo suljetut ja koko alakerta suurissa korkeissa kivirakennuksissa pimeä, synkkä ja hiukan kammottava, niinkuin järveen putoavan vuoren jyrkänteen vesiraja. Ainoastaan ravintolan ikkunoista loisti salaperäinen valo alaslaskettujen uutimien takaa, joissa näkyi suuria, muodottomia varjoja sisässä liikkuvista päistä. Tupakkipuotien ovet, joiden otsassa paloi punaisia lyhtyjä, olivat vielä auki ja muutamasta pullahti kadulle joukko meluavia ja nauravia valkolakkeja.

— Tuossa on Runebergin patsas, huomautti toveri.

Siinä se seiso, pääpuoli pimeässä. Patsaan jalkojen juuressa parveili joutilasta iltayleisöä, naiset ja miehet käsikkäin.

— Lemmen iltahetki! Näetkö tuolla ylioppilaita kaartilaisten kanssa yhdessä mylläkässä?

Siellä näkyi todellakin valkeita lakkeja, vilkkaassa liikkeessä, suikkelehdellen kuin salakat virtasessa vedessä.

Soittoa kuului sieltä päin, minne ajettiin. Se oli joku kovempi sävel, joka tunki läpi kavion kalkkeen ja Kappeli-esplanaadin tuuheitten lehvien.

Seisotuttiin Kappelin edustalle, laskeuttiin alas vaunuista ja jatkettiin käsi kädessä mat-

kaa. Oli vaikea päästä lävitse taajaan sulloutuneen väkijoukon. Miehiä ja naisia oli sekaisin. Toiset naiset olivat jo saaneet saattajansa ja kulkivat niiden kanssa. Toisilla ei niitä vielä ollut. Ne sivuuttivat aivan läheltä, ulontivat kyynäspäitään ja Antti kuuli ohi mentäessä sanottavan: „iltaa!“ Kun hän kääntyi katsoakseen taakseen, kohtasi hän hymyileviä kasvoja ja viekottelevia silmiä.

Suihkulähde puhalsi sähkötulien valossa kimmeltävää vettä korkeuteen ja sen edessä oli kupukattoinen, lasinen soittolava, josta rämisi torvet ja rummut. Ja sitä vastapäätä oli itse Kappeli. Se oli täynnä istuvia ja käveleviä. Edestakaisin hääri, juoksi ja kiiti siellä mustiin frakkeihin puettuja kyyppareja, valkeat liinat kainalossa ja tarjottimia kädessä tai pään päällä ylhäällä ilmassa. Antti ei ymmärtänyt, kuinka voisi päästä esille ja sisään. Mutta toveri toi häntä varmalla kädellä ja vei pöytien ja penkkien lomitse, joiden ääressä istui herroja ja naisia, ja jotka olivat katetut mitkä soikeilla olutseideleillä, mitkä totitarjottimilla, mitkä punasilla viini- ja kellahtavilla punssipulloilla. Juuri kuin he astuivat ensimmäiselle rapulle, livahti sivutse suuri tarjotin, johon oli sälytetty kokonainen illallinen, ja jota kyyppari viedä keikutti kuin tyhjää lautasta.

Huumauksissaan kuin kosken kuohusta alas tullut istui Antti hetken päästä pehmosella sohvalla, vihreässä huoneessa, jonka katossa paloi monivaloinen kristallikruunu ja jonka seinällä oli maalauksia ja suuri peili. Se oli kuin sihisevä suvanto, johon hän oli seisottunut. Mutta ei levon suvanto, vaan vaahtoisen pyörteen, joka hetken päästä heittää uuteen koskeen, yhä alemma, eikä tietoaakaan pysähtymisestä. Se tuntui pyörittävän ja se tuntui pyöryttävän, se nosti veren päähän ja haihdutti silmistä oikean suunnan. Eikä Antti muutamaa hetken oikein käsittänyt, mistä oli tullut ja minne oli menevä.

Ovesta hän vaan näki tuolla toisessa huoneessa, siinä, minkä läpi oli tultu, bufettitiskin ja sen takana pitkässä rivissä aina puolikattoon saakka pulloja pullojen vieressä, pikareja ja monivärisiä laseja epälukuisin. Kyyppareja tuiskahteli hengästyneiden näköisinä ovesta sisään ja ovesta ulos. Tiskin takana liikkui pieni mies, nopea kuin kärppä ja äkäinen kuin kissa. Häneltä sateli määräyksiä kaikille tahoille, hän komensi kyyppareja, soitti heitä kellollaan luokseen, lähetti menemään milloin oikeaan milloin vasempaan ja huuti luukun läpi kiivaita käskyjä kyökkiin. Ja yhtämittaa helähtelivät rahat

hänen sormiensa lomitse laatikkoon, jonka lukko meni kilisten kiinni.

Mutta pian istui heitä yksi pöytä täynnä, kohta oli toinenkin otettu ja he valtasivat vähitellen sen puolen ravintolaa kokonaan itselleen. Anttia esitettiin uusille, tuntemattomille ylioppilaille, jotka häntä erittäin ystävällisesti tervehtivät ja pudistivat kättä. Keskusteltiin siitä, mikä olisi illan juoma- ja ruoka-ohjelma ja Antinkin puoleen käännyttiin suurella huomaavaisuudella. Kolkutettiin kepillä marmorisen pöydän laitaan ja annettiin koukussa kuuntelevalle kyypparille määräyksiä, joita hän juoksujalassa riensi täyttämään. Kutsuttiin tutingit ja tilattiin portionit päälle.

Toverien vapaa, ystävällinen käytös ja heidän tottunut, varma tapansa asettua olemaan tempasi heti kohta Antinkin samanlaiseen mielentilaan. Hän oli vielä vähän arka, istuessaan näiden vanhojen helsinkiläisten kesässä, hän pelkäsi puhua ja punnitsi tarkkaan sanansa, ennenkuin mitään virkkoi. Mutta he pitivät huolen siitä, että hän kodistuisi. He kilistivät hänen kanssaan sivulta ja yli pöydän ja nostivat toisestakin pöydästä lasiaan, sanoen: „terve tulemaan Helsinkiin, herra Ljungberg!“ Eikä aikaakaan, niin esitteli lähinnä istuva, se, jonka

kanssa hän oli asemalta ajanut, veljenmaljan ja muut seurasivat esimerkkiä.

Kun Anti oli muutamia kertoja lasistaan maistanut, hurmasi häntä niin, ett'ei milloinkaan ennen sillä tavalla. Hän tunsu itseään kuin siivillä kannettavan. Oli ihan autuaallista olla. Nyt vasta ymmärsi hän, mitä on ylioppilaan elämä, mitä on Helsinki ja mitä vapaus ja itsenäisyys! Hän tuli vapaammaksi ja iloisemmaksi. Hänen rohkeutensa kasvoi, hän puheli jo pelkäämättä ja kertoi kaikenlaista, jolle naurettiinkin. Ympäristön ystävyys näytti enenevän. Hän oli nähtävästi pöytälaistensa yksimielisen huomion esineenä, samoin kuin Kalle oli tuolla toisten. Ne ottivat hänet kuin siipiensä suojaan, täyttivät hänen lasinsa ja pakottivat häntä kiihlistämään ja maistamaan. Hän näki erään kuis-kaavan toiselleen jotakin korvaan ja molempien katsovan häneen. Hän ei ollut huomaavinaan heitä, mutta kuuli sanottavan:

— Eikö se ole saakelin siro poika . . katso nyt tuota hienoa profilia . . .

Ja häntä itseään he lasilla tervehtivät ja sanoivat kaikkein kuullen:

— Antti! Terve mieheen! Me sanottiin täällä sinusta, että siin' on mies, josta tehdään ensi vuosijuhlaan marsalkki.

Kuinka herttaisia miehiä ne olivat! Hänen

olisi tehnyt mieli syleillä heitä! Ei, ei ikinä ole hänellä ollut näin jumalattoman iloista iltaa!

Alkoi tulla meluamisen aika, ei kukaan malttanut kuulla toistaan, vaan kaikki puhuivat ja nauroivat sekaisin. Paikkoja vaihdettiin ja puhekuumppanina oli milloin mikin. Istuttiin kaulakkainkin ja tultiin erinomaisen hyväksi ystäviksi.

Antti joutui otsatusten sen kanssa, jonka seurassa hän oli asemalta ajanut. Tämä lupasi auttaa Anttia luvuissa. Tulla vaan kysymään neuvoa häneltä, kyllä hän tietää paremmin kuin professorit. Mutta ei nyt luvuista vielä mitään! Ei niihin ensilukukaudella ennätä paljon puutua eikä ole liioin tarviskaan. Siinä on kylliksi, kun oppii olemaan Helsingissä. Aivan hyvällä omallatunnolla voi uhrata ensi lukukautensa siihen. Niitä on kyllä niitä, jotka paikalla kai-vautuvat kirjoihinsa. Mutta lähtiessään täältä eivät he ole sen viisaampia kuin tänne tulles-saankaan. Eivät tunne muuta kuin luentosalien-sa seinät. Ja niissä ei jumal' aut' ole paljon tutkimista. He pysyvät koulupoikina ikänsä. Kirjatietoja on, mutta ei elämän kokemusta rahtuakaan. Ei, Antti! Nuoruudestaan nauttia pitää ja elää maailmassa mukana. Täällä voi olla helvetin hauskaa, kun vaan sattuu hyvään seuraan. Ei tarvitse viiftata ja juoda itseään

joka ilta päihinsä. Mutta mukana on aina oltava. Tutkittava elämää ja ihmisiä! Varsinkin juristille se on aivan välttämätöntä. Ennättää sitä tutkintonsakin suorittaa, vaikka eläekin mukana. Tuo tuossa, joka nyt sytyttää sika-riaan, hän ei avannut kirjaansa kolmeen vuoteen. Lauloi vaan ja eli hurskaasti. Mutta sitten suuttui, kun alkoivat ahdistaa ja tempasi pois kandidaatitutkintonsa vuodessa. Ja nyt se lukee lääkäriksi. Minä tiedän, että ne minua jo moittivat siellä kotona Kuopiossa, kun en muka joudu valmiiksi. Sinä olet kuullut Antti niistä . . elä kielläkään, minä näen naamastasi, että olet kuullut. Vaan minä en välitä vähääkään! Sano sinä vaan niille siellä . . ja saat nähdä, että minä vuoden päästä hämmästyttän maailmaa kahdella laudatur'illa ja kolmella cumlaude'lla! Maljasi, Antti! Terve!

Antti oli aivan samaa mieltä. Häntä vaivasi vaan, ett'ei tahtonut saada suun vuoroa sitä sanoakseen ja että tuo ehkä luulisi, että hän kenties hyväksyi Kuopiolaisten typerät mielipiteet. Hän käsitti kaikki erinomaisen hyvin . . toveri oli aivan oikeassa . . hän oli äärettömästi yhtä mieltä hänen kanssaan.

Pöytää katettaissa pistäytyi hän ulos. Ja joutuessaan hetkeksi itsekseen yksinäiseen koridoriin, jonne vaan kuului laimennettu melu

sisältä ravintolasta, tunsi hän vasta oikein onnensa pohjattomuuden. Voi, tätä Helsingin elämää! Tämmöistäkö tämä on! On tämä omi-tuista! Mutta hauskaa tämä on! Voi peeveli sentään!

Kesken kaiken innostuksen alkoi tunges-kella mielessä jotakin, joka koko illan oli siellä ollut liikkeessä, mutta ei päässyt esille. Nyt se ponnistautui päällepäin ja Antti näki koko matkansa kotoa, sieltä ylhäältä Kuopiosta tänne alas, tänne alas Helsinkiin, ihan siihen, missä hän nyt seiso i laulavan kaasuliekin alla. Se oli kuin tie, leveämpi täältä, mutta kapeni kapenemistaan jällelle päin, kaukaisen etäisyyden perille, niinkuin pitkän kaitaisen lahdelman pohjukkaan, niinkuin jonnekin, mistä oli lähdetty aikoja sitten, milloin lie. Ainoastaan lyhyen hetken oli se auki edessä ja meni umpeen samassa. Sinne häipyivät pikkuseksi, mustaksi, näkymättömäksi pisteeksi koti ja kaikki mitä sielläpäin oli. Hetken vielä huppuroivat mielessä äiti ja Alma, mutta hukkuivat nekin siihen valoon ja äänten hälinään, joka ovea avatessa kohahti sen täydeltä vastaan.

Sisään tullessaan löi hän näppiä päänsä päällä ja hypähti askeleen hyvästä mielestä ja sanoin selittämättömästä sydämen kyllyydestä. Ja kun Kalle tuli lattialla vastaan, niin

hän kävi kaulaan häntä, pyörähti ympäri ker-
ran ja hihkasi. Kaikki sille nauroivat ja kun
hän tuli pöytien luo, niin häneltä kysyttiin:

— Sulla on hauska, Antti!

— Voi, peeveli kun mulla on hauska!

— No, istu sitten tähän syömään! Ja ota
ryyppy kanssa!

— Minä otan ryyppyn!

Aika oli kulunut huomaamatta ja hetket
valahtaneet kuin hieno hieta sormien lomitse.
Soitto oli lakannut, ihmiset poistuneet ulkoa ja
ainoastaan osa heistä jäänyt sisäravintolaan toi-
selle puolelle bufettihuonetta. Se näytti olevan
samanlainen seurue kuin toisellakin puolen:
muutamia nuoria vastatulleita ylioppilaita ja
joukko vanhempia. Heidänkin pöydissään oli
yhdenlainen elämä ja ilon pito.

Kun oli syöty, tuli kahvin ja liköörin
vuoro, jota tarjosi Kalle. Rivit olivat harven-
neet ja jällelle jäänyt ainoastaan innokkaimmat.
He istuivat kaikki Kallen ympärillä. Hän esitti
rivosanaisia lauluja, joka oli hänen erikoistaito-
jansa, ja muut niihin säestivät köörinä loppu-
säveltä. Nieminen oli saanut koko illan pysy-
tellä Kallesta takapajulla, jolla nyt oli verek-
sempiä ihailijoita. Ei hän siitä kuitenkaan
ollut milläänkään, tilasi mitä muutkin, puheli
kenen kanssa sattui ja kääntyi toisen puoleen

jos toinen käänsi selkensä. Hän ei muuta tehnyt kuin nauroi, nauroi vähimmällekkin asialle, nauroi silmänsä pieniksi ja vetisiksi. Mutta sitä tehdessään piti hän tarkasti silmällä likööripullon liikkeitä ja osasi asettaa tyhjän lasinsa niin, että se aina tuli täytetyksi.

Antti oli väsynyt pitkällisestä pinnistyksestä. Hän loikoi sohvalla ja hengitti raskaasti. Pää oli raukea ja tahtoi painua olkapäätä vasten. Silmiä häikäsi valo kruunusta ja ne pyrkivät vähä väliä sulkeutumaan. Mutta loppusäestykseen hän kuitenkin yhtyi ja teki kädellään liikkeitä tahdin mukaan.

Kyyppari tuli ilmoittamaan, että oli aika sulkea. Loilottaminen lakkasi ja tuli keskustelu siitä, minnekkä ajettaisiin. Siitä sovittiin pian.

Mutta silloin kysyi joukosta muuan, otettaisiinko mukaan Antti, jonka luultiin nukkuneen. Toiset vastustivat ja ehdottivat, että hänet vietäisiin Villensaunalle yöksi. Mutta toiset puolustivat, että Antti on otettava mukaan. Innokkaimmin puolusti häntä se, joka äsken oli ollut hänelle niin ystävällinen.

— Mitä te tyhjää! Antaa pojan tulla! Menee se sinne kerran vielä kuitenkin. Kyllä minä hänestä huolen pidän! — Mutta kuulkaas, keskeytti hän samassa, mulla ei ole lanttiakaan kukkarossa . . . Voiko kukaan vipata mulle —?

Antti oli noussut ylös ja lähti hoipertelemaan ovea kohti.

— Antti, kuule! Voitko sinä vipata mulle huomiseen asti pari kymmentä markkaa?

Antti kaivoi kukkaronsa esille ja otti sieltä ensimmäisen setelikääryn, mikä käteen sattui.

— Ota tuosta!

Vasta annettuaan huomasi hän, että se oli sama kääry, jonka äiti oli erotessa pistänyt hänen kouraansa.

— Hyvä on! sanoi toveri ja rahat katosivat kaikki hänen liivinsä lakkariin. — Sinä tulet tietysti mukaan, Antti! Ulos kaupungille?

— Tietysti Antti mukaan! huusivat nyt kaikki yhteen ääneen.

Antti ei virkannut mitään, työnsi vaan äänetönnä palttoota hihaan.

Kappelin edustalla olivat kaikki tulet sammutetut. Muuan surkea kaasuliekki vaan valasi tien rappusista alas. Suihkulähde oli lakannut puhaltamasta. Istumapaikat, joista ainoastaan lähimmäiset voi pimeässä erottaa, olivat tyhjät. Tuolit tuuskottivat pöytiä vastaan turvallaan kuin juovuksissa siihen nukkuneet.

— Isvoschik! kuuli Antti huudettavan ja näki epäselvästi, kuinka niitä ajoi useampia katukäytävän reunaan.

Joku talutti häntä käsipuolesta. Hän nosti jalkansa rattaiden astimelle, mutta se lipesi siitä. Samassa hän kadotti tasapainonsa ja putosi takaperin istualleen kadulle.

— Tätä pitää auttaa alkutaipaleesta! huusi toveri toisille ja tarttui molemmin käsin häntä kainaloihin, aikoen nostaa ylös.

Mutta silloin riuhtasihe autettava irti, ponnistihe omin voimin seisoaalleen, hihkasi, löi kahta kämmentä yhteen, nakkasihe kohona rat-taille, niin että vieteri rämähti pahasti, ja huusi:

— Kyllä minä jo auttamattakin pääsen!

— Katsos peijakkaan poikaa!

— Tarkk'ampuja katu 15!

Kuului ruoskan läiskähdys ja tulista vauhtia karattiin menemään, niin että kaikui hiljaisen esplanadin kivisissä seinissä. Ja ennenkun muut ehtivät valmistua lähtemään, oli Antin valkoinen lakki jo kadonnut Helsingin hämärään.

JUHO REIJOSEN TEOKSET:

KERTOELMIA.

Hinta 3 m. 75 p., sid. 4 m. 25 p.

VAIHDOKAS.

Kuvaus vanhan kansan elämästä.

Hinta 2 m. 75 p.

UUSIA KERTOELMIA.

Hinta 2 m. 75 p., sid. 3 m. 25 p.

KAUPPIS-HEIKIN teokset:

TARINOITA.

Hinta 1 m. 60 p.

MÄKIJÄRVELÄISET.

Hinta 1 m. 75 p.

VIIJA.

Hinta 2 m. 50 p.

! Utta Joulukirjallisuutta !

WERNER SÖDERSTRÖM'IN kustannuksella on nyt ilmestynyt:

Tuukkalan tappelu. Kirjoitti *Gustaf v. Numers.*
Hinta 2 m. 25 p.

Kaarlo Tiira. Kirjoitti *Vilho Soini.* Hinta 1 m. 25 p.

Aikamme kuvia I. Novellikokoelma. Kirjoitti *Alkio.*
Hinta: 1 m. 25 p.

Muuan markkinamies. Kirjoitti *Juhani Aho.*
Uusi, helppohintainen painos. 1 m.

Takamaan torpparit. Kirjoitti *Nestor Niemelä.*
Hinta: 65 p.

Helsingissä opissa y. m. kertoelmia. Kirjoitti *Emil Vainio.* Hinta sid. 1 m. 60 p.

Joulukuusi. 4:s vuosikerta à 85 p.

Bergön pyyntimiehet. Kertoeli *Onni Wetterhoff.*
Suomensi Aatto S. Hinta: 1 m. 60 p.

Kolme nuorukaista. Kertomus Amerikasta. Kirjoitti *Pansy.* Suomennos. Hinta: 1 m. 60 p.

Elinkautinen vanki. Kirjoitti *Jonas Lie.* Norjan kielestä suomentanut *Lyydi Stenbäck.* Hinta 1 m. 50 p.

Kostaja. Kertomus Viron kansan entisiltä ajoilta. Kirjoitti *E. Bornhöhe.* Suomennos. Hinta: 1 m. 10 p.

Ystävällisiä neuvoja nuorukaisille. Kirjoitti *J. C. Ryle.* Suomennos. Hinta sid. 85 p.

Silmäyksiä ristin tien salaisuuteen Johannes Kastajan elämäkerran valossa. Kirjoitti *M. Rosendal.* Hinta 2 m. 25 p.

Pyhäkoulusta. Viisi esitelmää pitänyt *B. C. Rodhe.* Suomensi Aatto S. Hinta 85 p.

JUHANI AHON teokset:

MUUAN MARKKINAMIES.

— Uusi, helppohintainen painos. —

Päällyslehti varustettu taiteilija Eero Järnefeltin piirtämällä kuvalla. — Hinta: 1 m.

RAUTATIE

eli kertomus ukosta ja akasta, jotka eivät olleet sitä ennen nähneet.

Hinta: 2 m.

PAPIN TYTÄR.

Hinta: 2 m. 75 p.

ESIMERKIN VUOKSI.

HELLMANNIN HERRA.

Hinta: 2 m. 75 p.
